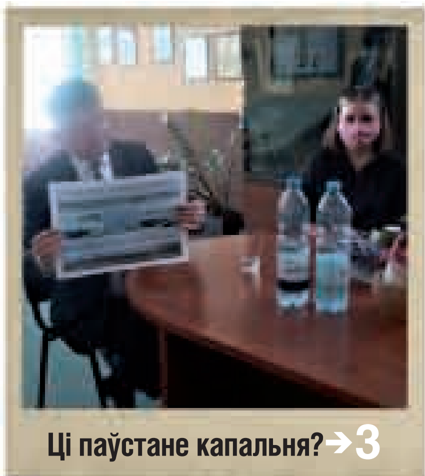

Ці паўстане капальня? →3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Фэст здароўя →9

http://niva.bialystok.pl
redakcja@niva.bialystok.pl

№ 41 (3360) Год LXV | Беласток, 11 кастрычніка 2020 г. | Цана 2,50 зл. (у тым VAT 5%)

Беларускі народ не адзін

У Беластоку прайшоў канцэрт „Сэрцам з Беларуссю”

2 кастрычніка па Беластоку да позніх гадзін неслася беларуская музыка. У цэнтры горада, на плошчы перад Драматычным тэатрам, прайшоў канцэрт салідарнасці з беларускім народам. На сцэне выступілі выдатнейшыя беларускія музыкі і калектывы. Нягледзячы на дождж, людзі пад бел-чырвона-белымі сцягамі спявалі беларускія песні свабоды.

Канцэрт „Сэрцам з Беларуссю” быў арганізаваны Беларускім аб’яднаннем студэнтаў, а таксама фондам „Тутака”, які дзейнічае ў карысць беларускай культуры і дзеля падтрымкі польска-беларускіх кантактаў.

— Вельмі многа людзей падтрымала нашу ініцыятыву: Алесь Зарэмбюк з Беларускага дому ў Варшаве ці Марына Ляшчэўская, якая з’яўляецца старшынёй фонду „Беларусь 2020”, — сказаў арганізатар канцэрта Радаслаў Пуська. — Мы атрымалі вялікую падтрымку ад прэзідэнта Беластока і маршалка Падляшскага ваяводства. Гэта таксама доказ, што Беласток, калі ідзе пра пытанне падтрымкі Беларусі, мае супольнае становішча.

Яшчэ да канцэрта ў сацсетках з’яўляліся ролікі, у якіх вядомыя асобы запрашалі на мерапрыемства: „Будзьма разам і падтрымлівайма беларускі народ у яго барацьбе за свабоду. Жыве Беларусь!” — сказаў прэзідэнт горада Тадэвуш Трускаляскі. „Для нас вельмі важнай з’яўляецца салідарнасць. Вельмі важна, каб мы ўсе разам сабраліся і падтрымалі адзін аднаго”, — гаварыў сябар Каардынацыйнай рады Павел Латушка. „Пакажам беларусам, што іх лёс нам неабыякавы”, — падкрэсліваў маршалак Падляшскага ваяводства Артур Касіцкі. „У гэты дзень будзем для сябе вялікай сям’ёй”, — падкрэслівала Марына Ляшчэўская. „А можа хтосьці скіне спасылку на нашу трансляцыю Аляксандру Лукашэнку?” — рытарычна пытаў Павал Станкевіч з фонду „Тутака”.

Нягледзячы на дождж перад сцэнай людзі стаялі пад парасонамі ці пад распятымі над галовамі бел-чырвона-белымі сцягамі. Надвор’е крыху намяшала, але амаль паўтысячы людзей з усяго свету аглядала анлайн трансляцыю.

— Я гляджу аптымістычна на падзеі ў Беларусі, — сказаў перад выступам лідар гурту „Дзецюкі” Алесь Дзянісаў. — Падзеі паказваюць, што народ абудзіўся! І вельмі важна, што менавіта зрабіла гэта моладзь. Раней кожны дзейнічаў у нейкіх малых кругах, але як паказала сітуацыя, у аўтарытарным грамадстве таксама няма жыцця для такіх малых тусовак. Усё роўна палітыка і так дабярэцца, якім ты не быў бы пушыстым і як далёка не трымаўся б ад яе. Зараз вельмі прыемна глядзець на гэтыя ўсе песні і кліпы новага пакалення. Яно зрабіла сапраўдны выбар і ўжо не будзе здавацца.

Менавіта маладыя людзі з Беларусі, якія пераехалі вучыцца ў Беласток, таксама далучыліся да арганізацыі канцэрта. Для іх гэта адзін спосаб, каб неяк падтрымаць сваіх блізкіх і сяброў, якія засталіся ў Менску.

— Мы зараз не можам удзельнічаць у розных мітынгах у Беларусі, але прынамсі можам быць з беларусамі Беластока, — сказала Анна Габіс, валанцёрка з Менска, якая жыве і вучыцца ў Беластоку. — Я была на першых страйках у Менску. Была на плошчы 9 жніўня. Было страшна. Нават калі я вярнулася ў Польшчу, таксама надалей адчувала страх і сум з-за таго, што там трэба жыць маёй сям’і.

Анна разам са сваёй сяброўкай таксама ездзілі на канцэрт „Салідарныя з Беларуссю”, які прайшоў у Варшаве 26 верасня.

— Гэтая страшная сітуацыя аб’яднала людзей, — дадала валанцёрка з Беларусі Дар’я Смольная. — Раней я не ведала, што ў Беластоку жыве так многа людзей з Беларусі. Тут адчуваецца адзінства. Раней мы ездзілі на „Басовічша”, а зараз стараемся прысутнічаць на акцыях у Беластоку ці ў іншых гарадах Польшчы.

Канцэрт адкрыў адзін з самых папулярных калектываў Беларусі „Naviband”, які неаднойчы выступаў на Падляшшы ў час „Басовішча” ці „Бардаўскай восені”.

— Вельмі прыемна, што мы маглі менавіта тут выступіць, — адзначыла Ксенія Жук з гурту „Naviband”. — Гэта наш першы канцэрт у Польшчы за доўгі час. Шкада, што зараз мы тут з такой нагоды, але адначасова дзякуй Богу, што ёсць магчымасць сабрацца і падтрымаць нашу краіну, нашых людзей, беларусаў. Беларусы па ўсім свеце зараз вельмі моцна аб’ядноўваюцца і ствараюць неверагодныя рэчы.

На сцэне перад беластоцкім драмтэатрам выступіў таксама паэт, вакаліст і музыка культавых гуртоў „N.R.M.” ці „Крамбамбуля” — Лявон Вольскі. Прагучала культавая песня „Тры чарапахі”, якой словы добра ведалі прысутныя пад сцэнай. Легенда беларускай рок-музыкі супольна з Тамашам Арганкам выканалі песню „Муры” Яцка Качмарскага, якая стала сімвалам пратэстаў у Беларусі.

— Гралі ўжо ў Варшаве, а зараз тут, бо мы проста абавязаныя ўдзельнічаць у такіх акцыях, — адзначыў Лявон Вольскі. — Беларускі народ павінен разумець, што ён не адзін, яго падтрымліваюць, ён не кінуты на расціранне амонаўцаў і Лукашэнкі. Суседзі яго падтрымліваюць.

Канцэрт „Сэрцам з Беларуссю” быў арганізаваны дзякуючы фінансавай падтрымцы горада Беластока і самаўрада Падляшскага ваяводства. Ганаровымі патронамі з’яўляліся прэзідэнт Беластока і маршалак Падляшскага ваяводства. Канцэрт „Сэрцам з Беларуссю” — першая такая вялікая музычная падзея ў сталіцы Падляшша, якая прадэманстравала падтрымку для беларусаў у змаганні за свабоду.

— Польшча выказвае вялікую салідарнасць з беларускім народам і мы гэта заўважаем прыехаўшы сюды, — сказаў Арцём Лук’яненка з гурту „Naviband”. — У нас зараз вельмі многа прапаноў выступаў — людзям неабыякавая сітуацыя ў суседняй Беларусі. Думаю, што зараз таксама праз музыку можам паказаць кавалак цікавай Беларусі. А з музыкай у нас сапраўды нядрэнна. Галоўнае, каб у такі спосаб паказаць сваю падтрымку — у час выступу на сцэне ў Беластоку ў нас быў стрым і людзі з Менска маглі таксама нас пачуць. У гэтым ёсць місія.

Тэкст і фота
Уршулі ШУБЗДЫ

Дэбют

XXIII

Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы

Рэдакцыя „Нівы” і Беларускі саюз у Польшчы аб’яўляюць XXIII Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы «ДЭБЮТ». У конкурсе будуць разглядацца працы грамадзян Польшчы на беларускай мове.

ПРЫНЦЫПЫ ЎДЗЕЛЬНІЦТВА

1. Конкурс праводзіцца ў дзвюх узроставых групах:

— I група: дзеці і моладзь пачатковых школ і ліцэяў,

— II група: астатнія ўдзельнікі (выключна аўтары, якія не з’яўляюцца членамі літаратурных творчых саюзаў).

2. У рамках груп конкурс праводзіцца ў дзвюх катэгорыях: паэзіі і прозы.

3. Конкурсныя працы, набраныя на камп’ютары або разборлівы рукапіс у двух экземплярах (паэтычныя творы — 3-5 вершаў, іншыя літаратурныя формы — аб’ёмам да 22 старонак стандартнага машынапісу) трэба падпісаць крыптанімам, пазначыць нумарам узроставай групы і паслаць на адрас: Redakcja „Niwy”, ul. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok 2, skr. poczt. 84 з прыпіскай на канверце: XXIII Ogólnopolski Konkurs Poezji i Prozy Białoruskiej.

4. Прозвішча, імя і дакладны адрас аўтара дасланых конкурсных прац трэба памясціць у асобным заклееным канверце, падпісаным звонку такім нумарам групы і крыптанімам, як і конкурсныя працы.

5. На конкурс трэба дасылаць творы, якія дагэтуль нідзе не друкаваліся і не ўзнагароджваліся на іншых конкурсах.

6. Арганізатары не вяртаюць дасланых твораў.

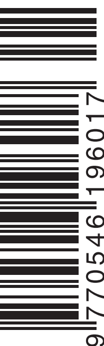
ТЭРМІНЫ

1. Тэрмін дасылання да 20 лістапада 2020 г. (вырашае дата паштовага штампа).

2. Вынікі конкурсу будуць аб’яўлены ў лістападзе 2020 г.

3. Уручэнне ўзнагарод адбудзецца на адмысловай сустрэчы. Аб тэрміне мерапрыемства лаўрэаты і астатнія ўдзельнікі конкурсу будуць паінфармаваны і запрошаны прыняць у ім удзел.

Конкурс праводзіцца дзякуючы фінансавай падтрымцы Міністра ўнутраных спраў і адміністрацыі.

Крыж і скальпель

У Гродне сабраліся судзіць вядомага доктара-хірурга. Уся „віна" гарадзенца Аляксандра Цыліндзя палягае ў тым, што ён стаяў на вуліцы горада з іконай на шыі і маліўся, побач была жонка з крыжам. Абраз, даруйце за каламбур, абразіў „блюстителей порядка" і на чалавека склалі пратакол за нібыта ўдзел у несанкцыянаваным масавым мерапрыемстве.

На першы раз суд не адбыўся. На адміністрацыйны працэс прыйшло каля 70 чалавек, яны прыйшлі падтрымаць аўтарытэтнага лекара і шчырага хрысціянскага верніка. Прыйшлі да будынка суда і святары, прычым ажно чатырох хрысціянскіх канфесій! Напэўна такая прысутнасць збянтэжыла тых, хто прымае ўсе рашэнні ў гэтым горадзе, разгляд справы перанеслі. Перанеслі зусім не таму, што ў некага прачнулася сумленне ці прававы сумнеў. Проста прадстаўнікі карнай сістэмы не захацелі лішняга грамадскага розгаласу.

У той самы дзень у Ваўкавыску судзілі праваслаўнага святара. Правініўся шаноўны іерэй Аляксандр Богдан перад пільнымі ўладамі тым, што ўсклаў кветкі да мясцовага гісторыка-краязнаўчага музея. Святар прыйшоў да будынка, усклаў кветкі, ціха памаліўся. Але кветкі былі ўскладзены ў памяць пра загінуўшага ў жніўні маладога дырэктара культурніцкай установы Канстанціна Шышмакова. Таго самага, які адмовіўся ў выбарчы вечар падпісваць пратакол з фальшывымі вынікамі галасавання. Міліцыя, якую ўжо невядома як і называць, угледзела ў гэтым ускладанні кветак парушэнне заканадаўства. У выніку Ваўкавыскі суд не наважыўся аштрафаваць святара, але яму абвясцілі папярэджанне. Юрыдычна гэта ўсё роўна азначае, што святар, які ўсклаў кветкі, прызнаны судом вінаватым. У Гомелі з іншым праваслаўным святаром Уладзімірам Драбышэўскім увогуле не сталі цырымоніцца. Спярша яго за тое, што выйшаў пад вокны будынка мясцовага Следчага камітэта з плакатам „Спыніце гвалт!" арыштавалі на 10 сутак, а ўслед за іншы выхад на вуліцу яму прысудзілі яшчэ 15 сутак зняволення ў вязніцы. Царкоўнае кіраўніцтва са свайго боку не асмелілася пазбавіць бацюшку святарскага сану, але ж чамусьці вызваліла Драбышэўскага ад выканання царкоўных абавязкаў.

Тыя, хто раней не сутыкаўся з такім „правасуддзем", шчыра здзіўляюцца, што такое магчыма ў дваццатых гадах XXI стагоддзя. Але няма мяжы крывадушнасці і жорсткасці гэтай сістэмы. Ды няма ў ёй і загадкі — ад пачатку гэтая ўлада культывавала адраджэнне ўсяго горшага савецкага, таго, што было звязанае са сталінізмам, маральным і фізічным знішчэннем людзей. Таго, што было скіравана на знішчэнне і нацыянальных, і рэлігійных каштоўнасцей. Так што больш дзіўна, што такі працяглы час іерархі і клір асноўных хрысціянскіх канфесій па сутнасці ішлі ў цесным звязку з такой уладай і дакладна былі досыць лаяльныя да яе дзеянняў. Паваротным пунктам стаў хіба так званы Курапацкі крыжалом, калі ўлада адкрыта перайшла апошнюю мяжу пристойнасці. Ну а падзеі збіванняў, катаванняў, забойстваў мірных людзей 9-12 жніўня канчаткова паставілі ўсіх перад маральным выбарам. Нават чужародны паходжаннем для Беларусі мітрапаліт Павел, які ніколі не быў заўважаны ў асаблівых сімпатыях да беларусаў, не вытрымаў і выказаўся супраць гвалту. Яго неадкладна замянілі. Цяпер у Беларусі новы праваслаўны мітрапаліт — Веніямін, упершыню ў гісторыі Беларусі мясцовы паходжаннем. Ад яго асобы ў значнай ступені будзе зараз залежаць лёс праваслаўнай царквы ў Беларусі. А вось каталіцкага мітрапаліта Тадэвуша Кандрусевіча, які цвёрда асудзіў агрэсію ўлад, зусім не пускаюць у Беларусь, прычым насуперак усяму існаму заканадаўству. Але пра якое заканадаўства тут можна гаварыць...

Вядома дакладна, што такія дактары як Аляксандр Цыліндзь і яму падобныя, а многія дактары сёлета выявілі сябе вельмі годна, будуць і далей крыжам і скальпелем змагацца за здароўе і жыццё іншых, нават тых, хто зараз чыніць выразнае зло. Такія святары як Уладзімір Драбышэўскі будуць і надалей маліцца за душы не толькі пацярпелых і загінуўшых ад гвалту, але і іх крыўдзіцеляў. Бо такія людзі, як Цыліндзь, Драбышэўскі і складаюць агульнае сумленне нацыі. А вось тыя, хто іх незаконна і подла пераследуе, ужо трапілі ў жыццёвую Кнігу Ганьбы, іх нашчадкі будуць саромецца сваіх прозвішчаў, а магчыма і мяняць іх. Бо Праўда ўрэшце ўсё роўна пераможа.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Беларускі абаранак

Валерый Карбалевіч, якога лічаць адным з самых праніклівых беларускіх палітолагаў, у інтэрв'ю Радыё Свабода заявіў, што нават калі беларуская рэвалюцыя не атрымаецца, яна ўжо перамагла ў тым сэнсе, што людзі ў Беларусі летам 2020 года сталі грамадзянамі. Гэта належны стан бясспрэчных ведаў пра апошнія падзеі ў Беларусі. Мы не ведаем, як будзе праходзіць беларуская рэвалюцыя. А тое, што мы ведаем, што не ведаем, — поўная невядомасць. Можна толькі меркаваць, што самаабуджаная грамадзянская супольнасць у Беларусі з цягам часу стане цвёрдай у сваёй волі ўплываць на аблічча ўласнай краіны. Нават калі атрады АМАП пагоняць дэманстрантаў з вуліц дубінамі, толькі зменяцца формы іх грамадзянскай нязгоды на наморднікавы лад дзяржавы. Гэты працэс здаецца быць неспыняемым. Верагодна, маладыя, сабраўшыся ў хакерскія групы, пойдуць у «кіберпартызанку». Яна мае велізарны патэнцыял для сацыяльнага супраціву. Дзяржавы кібернетызуюцца, кібернетызуюцца грамадствы. У нас ужо ёсць рэальныя доказы таго, што таксама магчымыя эфектыўныя і паспяховыя кіберрэвалюцыі. Маладыя беларускія кіберпартыі нядаўна перапынілі трансляцыі дзяржаўных тэлевізійных праграм «Беларусь 1» і ОНТ, каб паказаць сцэны жорсткага ўмяшання міліцыі супраць людзей, якія пратэстуюць на вуліцах. Я думаю, што старыя беларусы таксама з часам далучацца да новых тэхналогій супрацьстаяння аўтарытарнаму рэжыму. Аднак усё, што ўсё яшчэ адбываецца ў Беларусі, залежыць ад саміх беларусаў. І ад нікога і нічога іншага. Ускосна прэзідэнт Францыі прызнаў гэта, не без пэўнага захаплення, сказаўшы пра беларусаў: «Яны ведаюць рызыку, якую яны бяруць на сябе (...), і ўсё ж працягваюць дзейнічаць на карысць дэмакратыі ў гэтай краіне».

Ці перамажа рэвалюцыя ў Беларусі? Кіберрэвалюцыя? Я асабіста сумняваюся ў вулічнай рэвалюцыі. Незалежна ад таго, што гэта будзе, я назаву яе грамадзянскай. Толькі і аж грамадзянскай, бо яе цяжка назваць паўсюднай. За цяперашняй палітычнай сістэмай у краіне стаіць уплывовы ледзь 40-50-гадовы бізнес і IT-істэблішмент, які зязюліным спосабам даспяваў да мільённых фартун за кошт дзяржавы, але таксама са згодай свайго ўладара. І, нарэшце, і недарэчна развіты канцылярскі апарат, падкуплены высокімі апанажамі і вельмі добра аплачванымі праваахоўнымі службамі. Гэта не проста некалькі трусоў, выцягнутых з шапкі ўлад Лукашэнкі. Гэта таксама іх вялікія, карумпаваныя дабрабытам сем'і, а таксама іхнія сваякі і зблатаваныя сябрукі. Яны ўтвараюць нешта накшталт беларускага абаранка, які ў роўнай ступені вызначаецца дзіркай самога вечнага прэзідэнта і яго палітычным, эканамічным і сацыяльным асяроддзем. Без гэтага Лукашэнка нічога не значыць — бо дзірка ў абаранку сама па сабе нічога не варта. Супраць чаго і каму адбываецца грамадзянская рэвалюцыя ў Беларусі? Ці супраць Лукашэнкі ці шырокай сістэмы сябрукоў труса, на якіх ён грунтуе сваю уладу? Гэта пытанне, на якое павінны адказаць не толькі беларусы, але і палітычная і нібыта спрыяльная пратэстам у Беларусі еўрапейская эліта. «Тое, што адбываецца ў Беларусі», — заявіў нядаўна прэзідэнт Францыі Эмануэль Макрон, — гэта крызіс улады, аўтарытарнай улады, якая не можа прыняць логіку дэмакратыі і якая падтрымліваецца сілай. Зразумела, — дадаў ён, — што Лукашэнка павінен зысці». Ну, правільна, павінен! Звычайнае бле-бле-бле... Але што з рэштай беларускага абаранка? Ён мае стратэгічнае значэнне для будучыні беларускай рэвалюцыі. Рэзкая заява Уладзіміра Пастухова, выдатнага палітолага Лонданскага ўніверсітэцкага каледжа для расійскай апазіцыйнай «Новой газеты», якую я цытую за Onet.pl, дае шмат месца для разважанняў. Паводле яго слоў, «[...] Лукашэнку хутчэй зрыне контррэвалюцыя, чым рэвалюцыя». У любым выпадку, тоўсты абаранак застанецца абаранкам. Але для каго ён тлусты?

Аднак я лічу, што грамадзянская рэвалюцыя ў Беларусі мае на ўвазе гэты аспект. Я веру ў яе грамадзянскую дасведчанасць і мудрасць. Я веру, бо дакладна нічога не ведаю. Хто ўвогуле ведае? Калісьці міністр абароны ЗША Дональд Рамсфельд трапна адзначыў: «Ёсць вядомыя рэчы — калі мы ведаем, што нешта ведаем. Ёсць таксама вядомыя невядомыя — калі мы ведаем, што чагосьці не ведаем. Але ёсць і невядомыя невядомыя. Гэта рэчы, пра якія мы нават не ведаем, што не ведаем».

Міраслаў ГРЫКА

Сваімі вачыма

Народ — гаспадар

Шаноўныя чытачы, пасля даўжэйшага перапынку вяртаюся ізноў у свой фельетонны куточак, каб распавядаць вам, як глядзіцца мне гэтыя свет сваімі вачыма. Перапынак не быў вынікам ані маёй крыўды на род чалавечы, ані творчай імпатэнцыі. Проста, падзеі звязаныя з прэзідэнцкімі выбарамі ў Беларусі выклікалі такі ўзрыў грамадскіх пратэстаў беларускага народа, што вырашыў я адступіць сваю паласу гродзенскім аўтарам Уладзіміру Хільмановічу і Віктару Сазонаву, каб яны шырэй прадставілі ніўскім чытачам сваё бачанне склаўшайся ў Беларусі сітуацыі. Калі чытаю іхнія тэксты, проста ганаруся памкненнямі да свабоды і незалежнасці нашага народа. Дзякую ўсім тым людзям, хто па ўсёй Беларусі адстойвае зараз наша найважнейшае, за дні годнасці і гордасці, якія аб'ядноўваюць усіх беларусаў, нягледзячы на месца пражывання. Таксама не менш важным для рэдакцыі было запісаць стан духу і эмоцый непасрэдных удзельнікаў, а не толькі высновы вонкавага наглядання за ходам падзей з суседняй Беласточчыны, хаця не без меншых эмоцый, але ўсё ж такі без шырэйшага кругагляду. Ад свайго імя, але думаю, што не саграшу, выступаючы таксама ад імя чытачоў, калі падзякую Валодзю і Віктару за тое, што маючы штодзень на галаве дзясяткі іншых спраў, абавязкаў і пагроз, ніколі нас не падвялі, паспяваючы заўсёды тэрмінова дасылаць свае тэксты ў рэдакцыю па панядзелках раніцай. А кожны з нас, хто хаця крыху дакрануўся і паспрабаваў журналісцкай прафесіі, добра ведае, што значыць тэрміновае напісанне тэкстаў. Увогуле ў гэтым месцы выказваю словы пашаны і павагі ўсім незалежным журналістам у Беларусі за тое, што нягледзячы на рэпрэсіі і пераслед, патрапілі данесці беларускай і міжнароднай супольнасці праўду пра жорсткія падзеі апошніх двух месяцаў. Наша беластоцкая, ніўская рэдакцыя салідарная з вамі. Маштабнасць і працяглласць беларускіх пратэстаў вярнулі беларускі народ і яго дзяржаўнае будаванне ў важны суб'ект міжнароднай супольнасці. Хочаш, не хочаш, але ўсялякія аналітыкі ці палітыкі мясцовага ці далейшага, замежнага балбатання мусяць, быццам каўкнуўшы ўмоўную жабу, перастаць трубіць у медыя і сведчыць сваімі дзеяннямі, што Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка з'яўляецца гарантам беларускай незалежнасці. Ім было выгадна гаварыць з дыктатарам і падтрымліваць яго русіфікатарскую палітыку, а не ўшаноўваць і ўзмацняць беларускую тоеснасць, і не бачыць беларускага народа як адзінага паўнапраўнага гаспадара на сваёй зямлі. Такім чынам яны самі дазволілі ў рэальнасці на шматгадовы працэс пашырэння рускага міру і на дзеянні зялёных чалавечкаў. Любілі адно гаварыць, а другое рабілі і ў сапраўднасці такім чынам дазвалялі дыктатару Беларусі гуляць па ўсіх яговых правілах. А цяпер гарлапаняць пра пагрозу з боку аднаго і другога светаў. На шчасце хлусня, з якой беларускім патрыётам прыходзілася змагацца цягам дваццацішасцігадовага ўладарання Лукашэнкі, правальваецца на вачах усіх звычайных людзей не толькі ў самой Беларусі. Вяртання да мінулага не можа быць, але няўмольна ўзнікае адно пытанне: а што далей? Ці чакае нас перамога над дыктатарам, ці можа крывавая помста з яго боку над беларускім народам? Такія пытанні ставіць сабе кожны беларус. Таксама ў нас, на Беласточчыне. Тут, у нас, усе разважанні маюць яшчэ адну адметнасць і спалучаны яны са своеасаблівым падляшскім рэлігійным містыцызмам. Людзі ўзгадваюць і па-новаму тлумачаць біблейскія словы пра будучыню, вялікую вайну і канец свету. Паводле іх Расія будзе толькі невялікай дзяржавай вакол Масквы. Новая сусветная вайна мае тады пачацца з невялікай краіны і бачыцца ім зараз... Расія або Беларусь. Тут важна, каб зусім не здурэў сённяшні кіраўнік Расеі (РасПуцін, як называюць яго некаторыя старажылы нашых вёсак). Пра ўсе такія справы пачуў я ў кабінеце свайго акуліста. Так, так акуліста, а не... акультыста. Ён падзяліўся са мною пачутым ад пацыентаў з гайнаўскага староння. Не хочацца дапускаць да сябе змрочных думак, але зараз зямны шар бачыцца людзям адной, вялікай бочкай пораху.

Яўген ВАПА

Я маю надзею, што гэтая капальня ніколі не паўстане!

— А з якім намерам вы павесілі здымак з вадасховішчам? — спытаў у чыжоўскага войта прысутны на сустрэчы земляроб з Нарваўскай гміны.

Юры Васілюк, войт гміны Чыжы не толькі павесіў здымак у вітрыне перад будынкам гміны, але ён прыйшоў з ім на сустрэчу, каб пахваліцца перад паслом Адрыянам Зандбергам. Абразок салодкі — хоць ты цалуй. На ім адпачынкавы комплекс з басейнамі і пляжам, збудаваны на месцы выробленых тарфяных кар'ераў. Глянеш і думаеш: ніякія Крыты і Егіпеты ўжо непатрэбны! А грунт, усё будзе на месцы, пад бокам, не трэба далёка ездзіць, траціць грашакі на бензін і гатэлі. Толькі дурань адмовіцца ад такога раскошнага цуда...

Прыгожы адпачынкавы комплекс на здымку гэта прыклад і падказка таго, што можа ўзнікнуць за трыццаць гадоў на месцы выробленых шахт торфу між Кленікамі, Гародчынам і Градочнам. Аднак сёння войт Юры Васілюк лічыць на канкрэтны фінансавы прыбытак ад дзейнасці торфапрадпрыемства. Будуць новыя месцы працы для 30 асоб, сціплы бюджэт гміны папоўніцца падаткамі, ажыве дух прадпрымальнасці. Для такой сельскагаспадарчай гміны як Чыжы, дзе ўсіх бюджэтных грошай ледзь хапае на дзейнасць асветы, гэта шанс на працяг існавання. Сама справа здабычы торфу вядомая спачатку 2017 года.

— І я не разумею, — абураецца Юры Васілюк, — чаму зараз вы падымаеце такі крык!

* * *

— А мы прайшліся праз Кленікі, пагаварылі з людзьмі і зразумелі: не ўсё так проста і прыгожа, — кажа пасол Адрыян Зандберг. — Жыхары Кленік наракалі на недахоп інфармацыі. Мала хто разумеў, што адбываецца на самой справе, якія пагрозы і рызыку нясе торфапрадпрыемства. Усе спасылаліся адно на карысці і пазітыў, на палёгку жыцця. Людзі паўтаралі аргументы інвестара, а рэч у тым, — гаварыў пасол Зандберг, — каб яны ўлічылі свае сацыяльна-грамадскія інтарэсы. Каб разумелі, што падпісваючы дэкларацыю, яны нясуць адказнасць перад будучымі пакаленнямі.

У цывілізаваным свеце, ды нават у Польшчы ўжо адышлі ад прамысловай здабычы торфу. Раней яго выкарыстоўвалі ў агародніцтве, але зараз ёсць сінтэтычныя заменнікі.

— Здабыча торфу наносіць вялікую і трывалую шкоду для асяроддзя, — падняў тэму прафесар Віктар Катоўскі з Цэнтра аховы водна-балотных тэрыторый. — Не толькі панізіцца ўзровень вады ў наваколлі, паколькі тарфянікі — натуральны рэзервуар і рэгулятар у час паводак і засухі. Дзякуючы ім зніжаецца тэмпература і ачышчаецца паветра, паколькі торф убірае вуглякіслы газ. Калі пойдзе прамысловая здабыча торфу, тады павысіцца выкідванне вуглякіслага газу ў атмасферу, падскочыць тэмпература і пойдзе змена хімічнага саставу паветра і глебы. Тыя прылеглыя лугі ўжо не будуць такімі як раней, на месца балотных відаў флоры пойдуць іншыя расліны. Вось паглядзіце ўважна на гэты здымак з прыгожым адпачынкавым комплексам, — звярнуў увагу прафесар. — Якія расліны побач? Я бачу, што там буяніць адна... крапіва.

Апошняя заўвага выклікала здаровую ўспышку смеху сярод сабраных і прапагандысцкі плакат непрыкметна сышоў з вачэй і ўвагі.

Прафесар Катоўскі, як спецыяліст па пытанні асушвання і абязводжвання торфу, пакарыстаўся магчымасцю, каб распавесці пра навейшыя, прыбытковыя спосабы гаспадарання тарфянікамі і балотамі. У трэндзе — вырошчванне рагозу і трыснягу, якія поўнасцю ідуць на экспарт у Нямеччыну і Нідэрланды. Таксама прыбытковай справай з'яўляецца вырошчванне вербалозу і альшыны. Экалагічны від гаспадаркі захавае раўнавагу між вадзянымі адносінамі, гарантуе ахову радзімай флоры і паспрые гнездаванню балотнага птаства, прыцягне багатых турыстаў з Еўропы...

Юры Васілюк, войт гміны Чыжы прыйшоў на сустрэчу з візуалізацыяй вадасховішча

Пасол Адрыян Зандберг і Севярын Пракапюк

Раіса і Уладзімір Бэнэдычукі

* * *

— Я маю надзею што гэта *капальня*, ніколі не паўстане, — абураецца Раіса Бэнэдычук. — Інакш, куды нам дзявацца!

Спадарства Бэнэдычукі гадуюць кароў і цялят. Іх лугі мяжуюць з тэрыторыяй адведзенай пад здабычу торфу. Суседства, лічыць мая субяседніца, прымусіць іх да ліквідацыі жывёлагадоўлі. Тут не толькі могуць узнікнуць праблемы з вадой, іх звычайна выдвараць з прамысловай зоны. А гэта не проста гадоўля і гаспадарка, гэта зямля продкаў, якую яны хацелі б перадаць сваім дзецям. Спадарства Бэнэдычукі — жыхары гміны Нарва, якая не вырашае пра пабудову. Усе фармальныя дамовы з інвестарам, то-бок вядомым прадпрыемствам „Вокас", вырашаюць у Чыжах.

— А там усё рабілася паціху, нават суседзі ў вёсцы не ведалі, што нехта прадаў участак, — дадае Раіса Бэнэдычук.

Атмасфера таямнічасці і сакрэтнасці ў сапраўднасці ўжо зруйнавала спакой тым, што прадавалі ўчасткі. Нам удалося высвятліць, што за гектар тарфяной зямлі фірма плаціла гаспадару 12 тысяч злотых як за звычайны гектар зямлі ніжэйшага класа. Тыя, што разумелі абставіны, старгавалі такі сам гектар за сорак тысяч злотых.

Падпісваючы дамовы з інвестарам, людзі цешыліся заробкам і не ўяўлялі, што могуць пашкодзіць суседзям, земляробам ці самім сабе.

— Людзі думалі, што там пакапаюць нейкія ямкі, як гэта рабілася даўней, калі здабывалі торф для хатняга ацяплення, і на гэтым скончыцца, — кажа Севярын Пракапюк з партыі Разам. — Яны не ведалі, што пад шахты закуплена ўжо 170 гектараў, што будзе фабрыка для апрацоўкі сыравіны, што праз іх вёску пойдуць грузавікі, што паветра забрудзіцца тарфяным пылам, што ўзнікнуць праблемы з вадой.

Севярын Пракапюк прапанаваў, каб гміна Чыжы дапусціла да сваіх кансультацый таксама жыхароў суседніх гмін, якія не пагаджаюцца на дзейнасць торфапрадпрыемства і бачаць у гэтым вялікую пагрозу для асяроддзя.

* * *

Войт Юры Васілюк пакуль не бачыць іншых крыніц заробку, як эксплуатацыя залежаў торфу. Ён таксама не спадзяецца на прыродныя каштоўнасці ў стратэгіі развіцця гміны.

— Усе, хто зацікаўлены прыродай, і так паедуць у Белавежу, — кажа. — Турысты, праўда, могуць катацца на веласіпедах праз нашы прыгожыя вёскі, але ўсё роўна паедуць есці і спаць у Белавежу. На тэрыторыі гміны пакуль два агратурыстычныя пансіянаты. Але нягледзячы на ўсё, — сказаў ён, — мы не адмаўляемся ад правядзення кансультацый у нашай гміне.

Як не цікава, такія кансультацыі адбыліся ўжо ў гміне Нарва і людзі не пагадзіліся на пабудову шахтаў. Інвестыцыя, не толькі паўплывае на інтарэсы паасобных земляробаў, але пагоршыць якасць жыцця ўсіх жыхароў даліны Нарвы. Яны не скрываюць абурэння, што пра лёс іх ракі і даліны вырашаць жыхары Курашава ці Лядаў. Для іх, у этнічна-ментальным сэнсе, гэта далёкі і часта варожы (вядома што няма вялікай дружбы паміж парафіямі Чыжы і Кленікі) свет. Таксама кволыя аргументы, што падпіраюцца праблемай беспрацоўя. Кожны ахвотны можа знайсці прыстойны заробак хоць бы ў прадпрыемствах суполкі „Пронар", але там ёсць адзін прынцып — сухі закон. Яшчэ больш незразумела прамаўляюць фінансавыя карысці ад дзейнасці прадпрыемства. Паводле падлікаў фінансістаў з-за падаткаў ад торфапрадпрыемства гміна ўзбагаціцца на... сто тысяч злотых. Словам, адзін смех і бяда.

Ды сапраўды лепш маніць сялянам вочы вадасховішчам і будучай раскошай. Няважна, што навакол зацвітуць бур'ян і крапіва!

Фота і тэкст
Ганны КАНДРАЦЮК

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Warszawa, marzec 2020 r.

Informacja Ministra Edukacji Narodowej na temat stanu edukacji mniejszości białoruskiej w Polsce

Obywatele polscy pochodzenia białoruskiego mają status mniejszości narodowej, przyznany na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym[1].

Przepisy art. 13 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty[2] umożliwiają organizowanie w szkołach publicznych — na wniosek rodziców — zajęć służących podtrzymywaniu tożsamości językowej i kulturowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, przez organizowanie nauki języka mniejszości, nauki własnej historii i kultury oraz geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa.

Mniejszość białoruska w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy zwarte skupiska lokalne na terenie województwa podlaskiego, głównie w okolicach Hajnówki, Bielska Podlaskiego, Białowieży i Białegostoku.

Nauczanie języka białoruskiego prowadzone jest na terenie województwa podlaskiego, a od roku szkolnego 2017/2018 także w Warszawie, gdzie przy Szkole Podstawowej nr 395 im. Rotmistrza Witolda Pileckiego (ul. Sierakowskiego 9) został powołany Międzyprzedszkolny Zespół Nauczania Mniejszości Białoruskiej oraz Międzyszkolny Zespół Nauczania Mniejszości Białoruskiej.

W bieżącym roku szkolnym w nauce języka białoruskiego w Warszawie uczestniczy 8 przedszkolaków oraz 9 uczniów szkoły podstawowej.

1. Organizacja procesu nauczania języka białoruskiego.

Nauczanie języka mniejszości narodowej białoruskiej organizowane jest w formie dodatkowej nauki tego języka w 2 przedszkolach, 25 szkołach podstawowych oraz w 2 liceach ogólnokształcących na terenie województwa podlaskiego.

Tab. 1. Wykaz jednostek prowadzących dodatkową naukę języka białoruskiego i liczba dzieci pobierających naukę tego języka (dane z SIO stan 1 marca 2020 r.)[3]

Lp.	Nazwa jednostki	Liczba uczniów uczących się języka białoruskiego	Liczba uczniów mniejszości ogółem	Liczba uczniów w szkole ogółem
1	Przedszkole nr 1 w Hajnówce	26	26	125
2	Przedszkole Samorządowe nr 14 w Białymstoku	119	119	171
3	Niepubliczna Szkoła Podstawowa św. św. Cyryla i Metodego w Białymstoku	110	131	151
4	Szkoła Podstawowa w Dubinach	79	79	178
5	Szkoła Podstawowa w Nowokorninie	23	23	27
6	Szkoła Podstawowa w Dubiczach Cerkiewnych	54	54	65
7	Szkoła Podstawowa w Białowieży	36	36	101
8	Szkoła Podstawowa im. Partyzantów Braci M. i A. Chrzanowskich w Gródku	80	80	300
9	Szkoła Podstawowa w Narewce	74	74	182
10	Szkoła Podstawowa nr 3 w Hajnówce	79	79	141
11	Szkoła Podstawowa nr 1 im. J. Kusocińskiego w Hajnówce	24	24	363
12	Szkoła Podstawowa nr 2 im. W. Jagiełły w Hajnówce	90	90	332
13	Szkoła Podstawowa nr 4 im. H. Sienkiewicza w Hajnówce	116	116	537
14	Szkoła Podstawowa w Czyżach	69	69	121
15	Szkoła Podstawowa w Kleszczelach	34	34	103
16	Niepubliczna szkoła Podstawowa w Załukach	42	42	45
17	Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Powstań Narodowych w Szudziałowie	29	29	153
18	Szkoła Podstawowa im. A. Mickiewicza w Babikach	24	25	68
19	Szkoła Podstawowa w Augustowie	83	83	327
20	Szkoła Podstawowa nr 3 z Dodatkową Nauką Języka Białoruskiego im. J. Kostykiewicza w Bielsku Podlaskim	594	594	616
21	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Sybiraków w Białymstoku	93	93	486
22	Szkoła Podstawowa im. gen. Zygmunta Berlinga w Narwi	63	63	216
23	Szkoła Podstawowa z Dodatkowym Nauczaniem Języka Białoruskiego w Orli	71	71	196
24	Szkoła Podstawowa w Czeremsze	24	77	148
25	Szkoła podstawowa im. W. Syrokomli w Michałowie	66	66	423
26	Stowarzyszenie „Edukator" w Łomży — Szkoła Podstawowa w Orzeszkowie	22	22	29
27	Niepubliczna Szkoła Podstawowa nr 1 św. Abp. Łukasza Wojno-Jasienieckiego w Bielsku Podlaskim	16	16	16
28	II Liceum Ogólnokształcące z Białoruskim Językiem Nauczania im. Bronisława Taraszkiewicza w Bielsku Podlaskim	264	264	264
29	II Liceum Ogólnokształcące z Dodatkową Nauką Języka Białoruskiego w Hajnówce	325	325	325
	Łącznie:	**2730**	**2804**	**6029**

Tab. 1.

Nauczanie języka białoruskiego odbywa się zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. poz. 1627).

Przedszkola i szkoły umożliwiają uczniom należącym do mniejszości narodowych naukę języka mniejszości narodowej i naukę własnej historii i kultury.

Wymiar godzin nauki języka białoruskiego w szkołach wynosi 3 godziny tygodniowo.

Nauka własnej historii i kultury jest prowadzona dla uczniów klas:

- V i VI szkoły podstawowej — w wymiarze 25 godzin rocznie,
- II i III liceum ogólnokształcącego — w wymiarze 20 godzin rocznie,
- II i III technikum — w wymiarze 20 godzin rocznie,
- I i II branżowej szkoły I stopnia — w wymiarze 15 godzin rocznie,
- I branżowej szkoły II stopnia — w wymiarze 10 godzin rocznie.

Szkoły publiczne mogą prowadzić dla uczniów należących do mniejszości narodowych naukę geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa, w wymiarze do 30 godzin na II etapie edukacyjnym i do 15 godzin w liceum ogólnokształcącym, technikum, branżowej szkole I stopnia, jeżeli organ prowadzący szkołę przyzna godziny na realizację tej nauki.

Rodzice uczniów pobierających naukę języka mniejszości narodowej białoruskiej nie zgłaszali problemów dotyczących dostępu do nauczania własnego języka, własnej historii i kultury oraz geografii.

Dyrektorzy szkół i organy prowadzące nie przekazywali informacji wskazujących na trudności związane z organizacją nauczania dzieci i młodzieży należących do mniejszości narodowej białoruskiej.

2. Nadzór podlaskiego Kuratora Oświaty nad organizacją kształcenia mniejszości narodowych.

W ramach nadzoru sprawowanego przez Podlaskiego Kuratora Oświaty prowadzone jest monitorowanie realizacji przez szkoły zadań służących podtrzymywaniu poczucia tożsamości narodowej uczniów należących do mniejszości narodowych.

Szkoły prowadzące dodatkowe nauczanie języka mniejszości są szkołami ogólnodostępnymi w związku z tym są traktowane tak samo jak inne szkoły i w stosunku do nich stosuje się takie same wymagania jak w przypadku wszystkich szkół.

W toku nadzoru pedagogicznego wizytatorzy zwracają uwagę na przestrzeganie przepisów prawa oświatowego, szczególnie w zakresie przydziału liczby godzin na naukę języka mniejszości oraz właściwego podziału na grupy.

Przy opiniowaniu arkuszy organizacyjnych szkół duży nacisk jest położony na kwalifikacje nauczycieli uczących języków mniejszości.

Na terenie województwa podlaskiego Kuratorium jest organizatorem konkursów przedmiotowych w tym również konkursu języka białoruskiego, w którym biorą udział chętni uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów (do roku 2019) uczących się tego języka. Na bieżąco jest monitorowane zaopatrzenie szkół w podręczniki do nauczania języków mniejszości narodowych.

W roku szkolnym 2017/18 przeprowadzono kontrolę planową *Ocena prawidłowości realizacji zadań szkół i przedszkoli w zakresie organizacji nauki języka mniejszości narodowej, etnicznej i języka regionalnego oraz własnej historii i kultury.* Kontrolą objęto 1 przedszkole oraz 1 liceum, gdzie nauczany jest język mniejszości narodowej białoruskiej. Wydane zalecenia dotyczyły przestrzegania zapisów art. 2 i 19 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 2017r., poz. 823). W obu przypadkach dyrektorzy objęli nauką języka mniejszości uczniów nieposiadających obywatelstwa polskiego.

3. Ocenianie uczniów.

Ocenianie uczniów odbywa się na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty oraz dwóch rozporządzeń:

1) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. poz. 1534) — ma zastosowanie do szkół podstawowych i ponadpodstawowych;

2) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. poz. 843, z późn. zm.) — ma zastosowanie do uczniów klas gimnazjalnych oraz trzyletniego liceum ogólnokształcącego (szkoła ponadgimnazjalna), do zakończenia kształcenia w tego typu szkole.

Ocenianie uczniów odbywa się w ramach wewnątrzszkolnego systemu oceniania, uwzględniającego specyfikę szkół.

4. Egzamin maturalny

Absolwent szkoły lub oddziału z nauczaniem języka danej mniejszości narodowej, w tym języka białoruskiego, przystępuje do egzaminu maturalnego z tego języka jako przedmiotu obowiązkowego. Oznacza to, że każdy absolwent tej szkoły lub oddziału na egzaminie maturalnym z tego przedmiotu, tak jak w przypadku pozostałych przedmiotów obowiązkowych (język polski, język obcy nowożytny i matematyka), aby zdać egzamin maturalny, powinien otrzymać co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania (z każdej części egzaminu — ustnej oraz pisemnej). Absolwent szkoły lub oddziału z językiem nauczania mniejszości narodowej, w których zajęcia są prowadzone w tym języku, oraz absolwent szkoły lub oddziału dwujęzycznego, w którym język mniejszości narodowej jest drugim językiem nauczania, może zdawać na egzaminie maturalnym przedmioty w języku polskim lub — z wyjątkiem języka polskiego oraz treści dotyczących historii Polski i geografii Polski — w języku danej mniejszości narodowej. Corocznie około 150 absolwentów liceum przystępuje do egzaminu maturalnego z języka białoruskiego.

5. Wojewódzki konkurs przedmiotowy z języka białoruskiego oraz olimpiada języka białoruskiego.

We wszystkich szkołach prowadzących nauczanie języka mniejszości narodowej białoruskiej uczniowie mają możliwość korzystania z oferty konkursów przedmiotowych, w tym wojewódzkiego konkursu

przedmiotowego z języka białoruskiego.
W roku szkolnym 2018/2019 na etapie szkolnym w konkursie języka białoruskiego wzięło udział 108 uczniów szkół podstawowych i 25 uczniów gimnazjów, do stopnia rejonowego zakwalifikowało się 47 uczniów szkół podstawowych i 8 uczniów gimnazjów, laureatami zostało 15 uczniów szkół podstawowych i 8 uczniów gimnazjów.

W roku szkolnym 2019/2020 na etapie szkolnym w konkursie języka białoruskiego wzięło udział 112 uczniów szkół podstawowych, do stopnia rejonowego zakwalifikowało się 43 uczniów, do stopnia wojewódzkiego zakwalifikowało się 26 uczniów, laureatami zostało 16 uczniów szkół podstawowych.

Uczniowie liceów ogólnokształcących uczestniczą w olimpiadzie języka białoruskiego. W roku szkolnym 2018/2019 laureatami zostało 4 uczniów liceów a 15 uczniów zostało finalistami etapu centralnego. W bieżącym roku szkolnym do etapu centralnego zakwalifikowało się 20 uczniów liceów ogólnokształcących.

6. Zapewnianie uczniom podręczników i materiałów metodycznych.

Nauczanie języka białoruskiego, własnej historii i kultury oraz geografii Białorusi odbywa się na podstawie programów nauczania dopuszczonych do użytku przez dyrektora szkoły. Nauczyciele realizują to nauczanie wykorzystując podręczniki, materiały edukacyjne oraz materiały ćwiczeniowe lub tez korzystają z własnych, autorskich zasobów pomocy dydaktycznych.

W 2019 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej sfinansowało podręczniki i książki pomocnicze przeznaczone dla białoruskiej mniejszości narodowej opracowane przez:

a) Fundację im. Księcia Konstantego Ostrogskiego:
1. „Rodnaja litaratura." Literatura ojczysta. Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturalnego z języka białoruskiego dla klasy III liceum ogólnokształcącego, Jan Karczewski,(nr ewidencyjny w wykazie 1083/3/2019);

b) Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka Białoruskiego „AB-BA":
1. Lemantar. Podręcznik do nauki języka białoruskiego dla klasy 2. szkoły podstawowej. Wydanie drugie poprawione, Alina Wawrzeniuk, nr ewidencyjny w wykazie 1081/2/2019;
2. Kruhahod. Podręcznik do nauki języka białoruskiego dla klasy 3. szkoły podstawowej. Wydanie drugie poprawione, Alina Wawrzeniuk nr ewidencyjny w wykazie 1081/3/2019;
3. Zeszyt ćwiczeń do nauki języka białoruskiego dla klasy 2. szkoły podstawowej. Wydanie pierwsze, Alina Wawrzeniuk;
4. Scenariusze lekcji języka białoruskiego dla klasy 1 szkoły podstawowej. Wydanie drugie poprawione, Alina Wawrzeniuk.

Dystrybucja podręczników i książek pomocniczych odbywa się poprzez Kuratorium Oświaty w Białymstoku. Szkoły otrzymują podręczniki nieodpłatnie. Bezpłatne egz. podręczników i zeszytów ćwiczeń są przeznaczone dla bibliotek szkolnych, do wykorzystania przez nauczycieli i kolejne roczniki uczniów deklarujących przynależność do białoruskiej mniejszości narodowej.

W roku szkolnym 2019/2020 podręczniki i książki pomocnicze dla klasy II i III szkoły podstawowej do nauki języka białoruskiego zostały do dnia 17 stycznia 2020 r. rozdysponowane do 25 szkół podstawowych, stosownie do zgłoszonego zapotrzebowania. Do szkół przekazano po 570 egz. podręczników „Lemantar" i „Kruhahod" oraz 970 egz. zeszytu ćwiczeń, natomiast po 30 egz. ww. podręczników i zeszytu ćwiczeń pozostawiono w Kuratorium Oświaty w Białymstoku — jako rezerwę do wykorzystania w najbliższym czasie.

Ponadto do szkół przekazano 470 egz. podręcznika *Rodnaja litaratura. Literatura ojczysta. Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturalnego z języka białoruskiego dla klasy III liceum ogólnokształcącego*, natomiast 30 egz. pozostawiono w Kuratorium Oświaty w Białymstoku — jako rezerwę do wykorzystania w najbliższym czasie.

Ponadto, na przykład II Liceum Ogólnokształcące z Białoruskim Językiem Nauczania im. Bronisława Taraszkiewicza w Bielsku Podlaskim otrzymało, w odpowiedniej liczbie i nieodpłatnie, „Historię Białorusi" Eugeniusza Mironowicza, wydaną w języku polskim i języku białoruskim.

7. Zapewnianie szkołom odpowiednio przygotowanej kadry nauczycielskiej.

W szkołach prowadzących dodatkową naukę języka białoruskiego zatrudnieni są nauczyciele posiadający wymagane kwalifikacje. Do Podlaskiego Kuratora Oświaty w ostatnich latach nie wpłynęły informacje o brakach kadrowych nauczycieli uczących języka białoruskiego oraz historii i kultury mniejszości białoruskiej.

Nauczyciele języka białoruskiego mogą korzystać z pomocy doradców metodycznych, zatrudnionych w Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku. Pani Jolanta Grygoruk pełni funkcję doradcy metodycznego języka białoruskiego.

Nauczyciele języka białoruskiego systematycznie uczestniczą w różnych formach doskonalenia zawodowego, np.:
— warsztaty metodyczne — „Realizacja podstawy programowej z języka mniejszości narodowej na różnych etapach kształcenia",
— warsztaty szkoleniowe — „Metoda projektu w nauczaniu języka białoruskiego, historii i kultury mniejszości białoruskiej w Polsce",
— seminarium dla nauczycieli języka białoruskiego z Polski pt. „Aktualnyja pytanni wywuczennia suczasnaj biełaruskaj mowy" w Mińsku (Certyfikat Ministerstwa Edukacji Republiki Białoruś),
— szkolenia metodyczne — „Białoruskie tradycje weselne", „Białoruskie obrzędy wiosenne" i „Kultura nie wyklucza",
— udział w II Niekonferencji Edcamp Belarus w Mińsku,
— pięciodniowe kursy dla nauczycieli języka białoruskiego w Mińsku.

8. Organizacja wakacyjnych wyjazdów uczniów na Białoruś.

Wyjazdy na Białoruś ze szkół prowadzących nauczanie języka białoruskiego odbywają się zazwyczaj w trakcie roku szkolnego i mają formę wycieczek zagranicznych. W roku szkolnym 2018/2019 zorganizowano 15, a w roku szkolnym 2019/2020-14 takich wyjazdów. Szkoły nauczające języka białoruskiego nie zgłaszały do wykazu prowadzonego przez KO organizacji wypoczynku letniego na Białorusi. Organizatorem takiego wypoczynku w roku 2018 (dwie formy wypoczynku) i 2019 (jeden wypoczynek) był Urząd Miasta Bielsk Podlaski.

9. Inne działania szkół na rzecz uczniów należących do białoruskiej mniejszości narodowej.

a) Dodatkowe zajęcia dla uczniów: koła teatralne, chór szkolny, koła języka białoruskiego, koła regionalne, koła tańca białoruskiego, zajęcia teatralne w języku białoruskim, zajęcia muzyczne, zespoły wokalne, zajęcia taneczne — zespół „Padlaski Wianok", warsztaty etnograficzne „Tutaj się urodziłem", spotkania Klubu Dyskusyjnego AB-By „Porozmawiajmy o...", spotkania dla uczniów i rodziców „Śpiewajmy razem", koło olimpijskie przygotowujące uczniów do udziału w olimpiadzie języka białoruskiego, studio folkloru „Żeużyki" oraz zespół wokalno-instrumentalny.

b) Realizacja projektów edukacyjnych: „Obrzędy i obyczaje pogranicza Polsko Białoruskiego Narewka — Prużany", „Poznajemy siebie wzajemnie — edukacja kulturowa młodzieży polskiej i białoruskiej w regionie Puszczy Białowieskiej" (Starostwo Powiatowe w Hajnówce), „Zapomniany tajemnic czar" (Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce), „Spotkania z ludźmi działającymi na rzecz rozwoju kultury białoruskiej", „Transgraniczne tradycje w kontekście historycznym i współczesnym przekazie młodemu pokoleniu" (projekt współpracy z Białorusią), „Śladami przeszłości, carski pałac w Białowieży", Zabawa zapustowa „Maslenica" — zachowanie dawnych tradycji i zwyczajów", warsztaty dziennikarskie „Sustreczy Zorki" (we współpracy z Radą Programową Tygodnika Niwa), „Przyrodnicza skarbnica ponad granicami" (projekt edukacyjny realizowany w ramach „Programu Polska — Białoruś — Ukraina 2014-2020"), „Mniejszości narodowe bogactwem Europy" (projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Erasmus+").

c) Wycieczki edukacyjne: rajd rowerowy do skansenu wiejskiego (dawna chata białoruska) w Nowoberezowie, wyjazd do Brześcia na Międzynarodową Konferencję „Z nauką w życie" organizowaną przez II Obwodowe Liceum im. M. Maszerowa, wycieczka do białoruskiej części Puszczy Białowieskiej i wizyta w siedzibie białoruskiego Dziadka Mroza, „Szlakiem sakralnym na wschód" — wycieczka do prawosławnych monasterów w Sakach i Zaleszanach, wycieczka do Nowego Lewkowa (udział w warsztatach kulinarnych, wypieku chleba i poznanie euroregionu Puszczy Białowieskiej), wycieczka do Orzeszkowa (Chata Baby Jagi — narzędzia i przedmioty codziennego użytku), do Białowieży (Sioło Budy — tradycyjna kuchnia białoruska — warsztaty),do Supraśla i Kruszynian (różnorodność kultur Podlasia).

d) Współpraca z organizacjami mniejszości narodowych i szkołami partnerskimi na Białorusi: Muzeum Kultury Białoruskiej w Hajnówce, Fundacja na Rzecz Budowy Otwartego Społeczeństwa ONI TO MY, Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Białymstoku, Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących Się Języka Białoruskiego AB-BA w Białymstoku, Centrum Edukacji i Promocji Kultury Białoruskiej w Szczytach, Galeria im. Tamary Sołoniewicz w Narewce, Redakcja Gazety „Niwa", Radio Racja, białoruska sekcja Radio Białystok, Telewizja Biełsat, Centrum Kultury Białorusi w Warszawie, Stowarzyszenie „Nasza Szkoła", konsulat Białorusi, Ośrodek Pogranicze w Sejnach, Fundacja Villa Sokrates, Ministerstwo Edukacji Republiki Białoruś, Ambasada Republiki Białoruś w Polsce, „SZCZYTY" — Związek na Rzecz Edukacji i Promocji Kultury Białoruskiej, Stowarzyszenie Literackie „Białowieża", Białoruskie Towarzystwo Historyczne, Szkoła Średnia w Dmitrowiczach na Białorusi (rejon kamieniecki), II Obwodowe Liceum im. M. Maszerowa w Brześciu, Średnia Szkoła nr 1 w Kobryniu.

e) Udział uczniów w konkursach, przeglądach, festiwalach: ogólnopolski konkurs „Poznaj Białoruś", konkurs recytatorski „Ojczyste Słowo", konkurs białoruskiej prozy i poezji „Debiuty", konkurs „Gawędy Białoruskiej," ogólnopolski festiwal „Piosenka Białoruska", festiwal „Hajnowskie Spotkania z Kolędą Prawosławną", Olimpiada Języka Białoruskiego, konkurs recytatorski „Słowo sceniczne", „Przemiany społeczno-polityczne w Polsce i regionie podlaskim w latach osiemdziesiątych XX w. we wspomnieniach przedstawicieli mniejszości białoruskiej", konkurs recytatorski „Trójgłos poetycki", Republikańska Olimpiada z Języka Białoruskiego.

10. Finansowanie zadań szkół

W algorytmicznym podziale kwoty części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego na rok 2018 i 2019, w odniesieniu do uczniów mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym uwzględniono następujące wagi dla uczniów należących do danej mniejszości narodowej lub etnicznej oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz dla uczniów pochodzenia romskiego, dla których szkoła podejmuje dodatkowe zadania edukacyjne:

- w podziale subwencji na rok 2018[4]: P_{19}, P_{20}, P_{21}, P_{22},
- w podziale subwencji na rok 2019[5]: P_{22}, P_{23}, P_{24}, P_{25},
- w podziale subwencji na rok 2020[6]: P_{24}, P_{25}, P_{26}, P_{27}.

Przyznanie pierwszych trzech wag uzależnione jest od liczby uczniów w danej szkole należących do danej mniejszości narodowej lub etnicznej oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, dla uczniów pochodzenia romskiego. Natomiast wagi P_{22} (2018 r.), P_{25} (2019 r.) oraz P_{27} (2020 r.) zostały naliczone dla uczniów oddziałów i szkół z nauczaniem w języku mniejszości narodowej lub mniejszości etnicznej bądź w języku regionalnym oraz dla uczniów oddziałów i szkół, w których zajęcia edukacyjne prowadzone są w dwóch językach: polskim oraz języku mniejszości lub języku regionalnym, będącym drugim językiem nauczania[7].

Opracowano w Departamencie Kształcenia Ogólnego we współpracy z Departamentem Programów Nauczania, Podręczników i Innowacji oraz Departamentem Współpracy z Samorządem Terytorialnym

Rok budżetowy	2017	2018	2019
Liczba uczniów objętych nauczaniem języka białoruskiego[8]	**2661**	**2637**	**2594**
Dodatkowa kwota części oświatowej subwencji ogólnej (w tys. zł) naliczona dla organów prowadzących szkół, w których zorganizowano nauczanie języka białoruskiego	**11.733**	**10.936**	**11.298**

1 Dz. U. z 2017 r. poz. 823 tj.
2 Dz.U. z 2019 r. poz. 1481 z późn. zm.
3 Informacja Podlaskiego Kuratora Oświaty z dnia 6.03.2020 r.
4 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2018 (Dz. U. 2017, poz. 2395).
5 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019 (Dz. U. 2018, poz. 2446 z późn. zm.).
6 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 grudnia 2019 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2020 (Dz. U. 2019, poz. 2446).
7 Uczniowie przeliczeni wagami P_{22} (2018r.), P_{25} (2019 r.) oraz P_{27} (2020 r.) występują w wagach P_{19}-P_{21} (2018 r.), P_{22}-P_{24} (2019 r.) oraz P_{24}-P_{26} (2020 r.)
8 Do subwencji nie wlicza się dzieci w przedszkolach.

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.bialystok.pl)

www.e-zorka.pl

зорка

для дзяцей і моладзі

Маці пашыла бел-чырвона-белы сцяг і мы павесілі ў акне класа

(Рэпартаж з сустрэчы ў чацвёртым «а» класе, што ў беластоцкай «чацвёрцы»)

Ну такога прывітання я нідзе яшчэ пачула!

— Prosze pani, a я — беларус! — заявіў Воўка Сандрус і паляцеў да хлапцоўскай кампаніі.

Спачатку хлопцы трымаліся збоку, больш цягнула іх да гімнастычных прылад, выстаўленых на школьнай пляцоўцы. Дзяўчаткі тым часам вяночкам акружылі настаўніцу і шчабяталі як птушаняты, не пакідаючы ні адной секунды для перадышкі. Адразу стала ясна, што яны ведаюць усе беларускія песні. Спачатку падпелі „Жука-Жуковіча", далей „Ласянят з Ласінян" і „Коціка маркотнага", якому не спалася, бо ён надумаўся жаніцца... Ведалі таксама аўтарку, нашу Міру Лукшу! Затым пайшлі вершыкі і расказ пра іх ролі ў тэатральных спектаклях. І пра «Падляшскі вянок», у якім танчаць дзяўчаты.

— А які зараз вывучаеце танец? — спыталіся мы.

— Беларускі танец «Кошыкі», — адказалі мне хорыкам.

Якраз на днях, 3 кастрычніка г.г., танцавальны ансамбль «Падляшскі вянок» адзначыў свой першы юбілей — пяць гадоў існавання. За гэты час яны сталі вядомымі і звездалі шмат гарадоў і краін, абтанцавалі шмат мерапрыемстваў.

Менавіта з тэмы падарожжаў мы пачалі і нашу сустрэчу — дзе хто быў, што запамятаў, чаму навучыўся ў час канікулаў. Пра свае падарожжы дзеці распавялі ўжо ў час першых урокаў.

— Я пад вялікім уражаннем прэзентацыі, якую зрабіла Вольга Сцепанюк, — кажа настаўніца Аліна Ваўранюк. — Яна прынесла пакет каменьчыкаў з-над мора і шмат чаго расказала. Ды карысталася такім багатым слоўнікам, што ўсе глядзелі і слухалі як зачараваныя. Хачу таксама сказаць, што ў чацвёртым «а» класе вельмі разумныя дзеці. Я спадзяюся, што ў наступным класе ўсе яны прыступяць да прадметнага конкурсу.

— А скажы, адкуль ты прывезла каменьчыкі? — спыталі мы Олю.

— Я адпачывала над морам у Літве. І мы сям'ёй падумалі, каб не купляць цацак і памятак зробленых рукадзельнікамі. А проста... самі прыдбаем нешта цікавае. І мне спадабаліся каменьчыкі на пляжы Балтыйскага мора. Там былі ўсе колеры і формы, і нават бурштын. Мне вельмі хацелася паказаць свой скарб сябрам на ўроках з паняй Алінай.

Дзеці чацвёртага «а» — Зося Галубоўская, Юля Алексяюк, Зося Грыгарук, Дар'я Пятроўская, Ганна Саладуха, Вольга Сцепанюк, Леў Дамброўскі, Пятрусь Паплаўскі, Шыман Садоўскі і Воўка Сандрус — праходзяць асаблівы тэст. Іх заўвагі, цікавасць, кемлівасць і пачуццё гумару настаўніца «запісала» ў падручнік па беларускай мове для чацвёртага класа. У планах таксама запіс песень з фанаграмай для чацвёртага класа. Праца для запісу ўжо пачалася, нашы сябры якраз вывучаюць песню «Верасень, позняя пара» на словы і музыку Віктара Шалкевіча.

— А ў старэйшых класах дзеці вельмі хочуць размаўляць пра падзеі ў Мінску, — адзначае настаўніца. — Яны ганарацца людзьмі, якія праявілі адвагу і дамагаюцца дэмакратычных перамен. Гэты гонар адчуваюць усе. Напрыклад, адна пяцікласніца прынесла нам падарунак. Яе мама пашыла бел-чырвона-белы сцяг, які мы павесілі ў акне класа. Зараз хто не ідзе — бачыць. А першы клас дык зусім незвычайны! Там ажно 21 вучань і ажно шасцёра дзяцей з Беларусі. Бацькі разумеюць, што гэта важна.

Фота і тэкст
Ганны КАНДРАЦЮК

Міра Лукша

Квінтэт Юлі

Коцік шчаслівы,
чухае яго за вушкам Юля.
Коцік куслівы,
ён кусае Юлю як матулю.
Коцік рабенькі,
чорна-белы з плямачкай
над вокам,
коцік маленькі,
ды ўчарэпкаецца і з падскокам.
Коцік міленькі,
і найлепш яму там на каленках.
Коцік хвастаты,
з мушкай як у арыстакрата,
блізнюк кацюга,
пяе мурмуры, кашэчы братка.
Не валацуга
той коцік-дзедка
ў чорным фраку,
глядзяць праз пальцы
з Юляй-падругай
на трыо мальцаў...
Чатыры міскі,
ну а пятая – самой матулі.
Хто ёсць без лыжкі,
а маленькай лыжачкай
есць Юля.
Еж, мацуйся ты,
мецьмеш сілы і да зорак трапіць,
анёлы ж – каты:
дом твой ахінуць пячаткі лапкі.

УВАГА КОНКУРС! № 41-20

Чорны, ды не грак, рагаты ды не бык, шэсць ног без капыт, ідзе — зямлі не дзярэ.

Ж..

Разгадайце загадку, адказ дашліце ў „Зорку" да 25 кастрычніка 2020 г., найлепш па электроннай пошце. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Загадкі з роднай хаткі

Адказ на загадку № 37: сэрца. Узнагароду, каляровыя алоўкі, выйграў Кацпэр Іванюк. Віншуем!

Міфы старажытных беларусаў

Вярба — яе вельмі любілі і шанавалі нашы продкі і надзялялі жаночымі атрыбутамі. Першыя коцікі на галінках лічылі не толькі прыкметай вясны, але іх скарыстоўвалі ў народным лекаванні ад перапудаў і ляку. Асаблівую моц мелі кветкі вярбы, асвечанай на Вербніцу. Менавіта з галінкамі вярбы, а не пальмы, ідуць і сучасныя беларусы ў царкву на Вербніцу. Букет з галінак вярбы звычайна прыаздоблены стужкамі і сухімі кветкамі гэта беларускі заменнік той гістарычнай пальмы, з якой яўрэі віталі ўезд Ісуса Хрыста ў Іерусалім.

Беларусы, як практычны народ, скарыстоўвалі асвечаную вярбу дзеля здароў'я і поспехаў. Яны сцябалі адзін аднаго веткамі па нагах і руках, са словамі: Вярба, б'е — не я б'ю, за тыдзень Вялікдзень, будзь багата як зямля, будзь бягуча як вада, будзь вясёла як вясна, будзь здарова як карова...!

Вярба лёгка прыжываецца і хутка расце. Людзі верылі, што калі ўваткнуць у зямлю асвечаную галінку вярбы, з яе з вырасце дрэва, пад якім утворыцца крыніца. Яна выратуе ў часы засухі і пошасці, якая забруджвала калодзежы і рэкі. Таксама з асвечанай вярбой выганялі на Юр'я кароў і авечак, а пасля захоўвалі яе ўвесь год за абразамі. Галінкі пасля спальвалі ў печы, каб не апаганіць асвечанага рэквізіту.

Вярба для нашых продкаў была неадназначным дрэвам. Часам яе лічылі прытулкам для чарцей і русалак. Менавіта за галінкі вярбы чаплялі свае косы русалкі, каб гушкацца і смяяцца пра цэлы русальны тыдзень. Людзі баяліся асабліва старой вярбы з дуплом. Там, лічылі ў народзе, хаваюцца злосныя нячысцікі. Іх задачай было палохаць вандроўнікаў і перабляытваць ім дарогі. Каб засцерагчыся ад нечысці, падарожнікі бралі з сабой коцікі вярбы, асвечанай на Вербніцу, і чаплялі іх на грудзях у якасці амулета.

У замовах вярба часта з'яўляецца своеасаблівым свяшчэнным цэнтрам: На моры, лукамор'і стаіць вярба, на ёй сем сот галля, а ў тым галлі звіта лапухова гняздо, а ў тым гняздзе ляжыць Ева-царыца....»

Часта пад выглядам вярбы ў песнях, казках і легендах хаваецца нешчаслівая дзяўчына, якая, каб уратавацца ад замужжа з нялюбым і старым жаніхом, ператвараецца ў дрэва.

На Палессі параўноўвалі пахіленую над вадой вярбу з самотнай маці, якая страціла дзяцей.

(Адрэзак на аснове «Беларускай міфалогіі для дзяцей»)

гак

Пармезанавыя чыпсы
з рымскім кропам

Чыпсы звычайна лічаць нездаровай ядой, ад якой пухне жывоцік і хочацца спаць. Мы аднак прапануем развітацца з гэтым міфам. Рэцэпт мы знайшлі (і спрактыкавалі) у кулінарным даведніку Руды Басера для гурманаў і агароднікаў «Зёлкавае шчасце». Нашы чыпсы не толькі разбудзяць смакавыя рэцэптары, але і пазітыўна паўплываюць на працу страўніка і кішак. Усё дзякуючы дробнай прыправе — зярняткам рымскага кропу. Ужо старажытныя народы лічылі, што спажыванне рымскага кропу не толькі папраўляе смак, але і абвастрае зрок.

Увага для тых, хто не любіць пякучага перчыку чылі: можна пакарыстацца сушанымі памідорамі.

Складнікі,
200 грам сыру пармезану,
2 лыжкі зярнятак рымскага кропу,
3 сушаныя перчыкі чылі

Нагрэйце духоўку (пякарнік) да 200°C і падрыхтуйце дзве бляшкі з паперай для пячэння. Сцёрты на буйнай тарцы сыр лыжачкай да гарбаты насыпце копчыкамі на паперу і распляшчыце ў круглячкі. Зярняткі рымскага кропу і перчык разатрыце ў ступцы ды пасыпце імі кругляччкі з пармезану. Чыпсы пячэм 5 хвілін (!). Дастаўшы чыпсы з печы, пакіньце іх на бляшцы, пакуль прастынуць.

Зерне рымскага кропу як і апошнія складнікі дастанем у маркеце, а рымскі кроп (koperek anyżkowy) — у аптэцы. Ласунак файна самастойна падрыхтаваць на дзень народзінаў, або на пікнік з сябрамі.

Пасмакуеш раз і пальчыкі абліжаш!

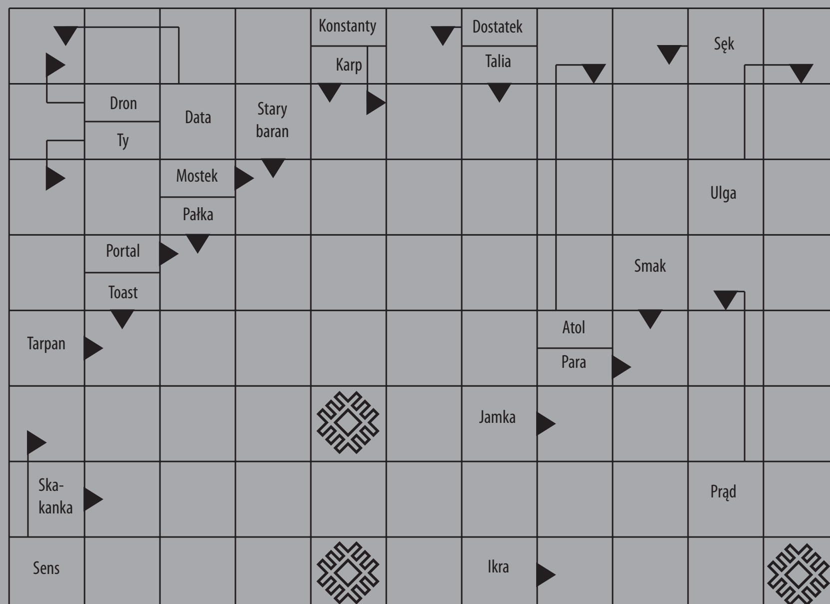
(гак)

Польска-беларуская крыжаванка № 41-20

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 37-20: Палена, верш, ганак, скала, Об, корт, Ала, каштан, ер, гуз, ара, здабыча, на. Вочы, газ, курд, ар, сказ, кош, гарт, Алтай, луна, Ас, колер, барада.

Узнагароду, **беларускія літаркі на камп'ютарную клавіятуру,** выйграла **Марыся Крот**. Віншуем!

У краіне саветаў

(ч. 13)

Але каб людзей лепш адурманіць сваім савецкім ладам і парадкам, улады хітра, прытворна з праявай чыстай маніпуляцыі і абманам 22 кастрычніка 1939 года саргнізавалі выбары мясцовых народных дэпутатаў, каб навечна праглынуць Заходнюю Беларусь, у тым ліку наша Падляшша. І ясна, так як у савецкім парадку, мы ўсе прагаласавалі «Так». І мы сталі грамадзянамі «Шыракой страны маёй радной, дзе так вольна дышыт чалавек». І хіба на свеце няма такой дзяржавы, дзе так вольна-свадбодна дыхае чалавек. Там мо ў лагерах, турмах паветра такое прыемнае і пахучае, як мёд. Хто ведае? Мо і так.

І сёння ў Беларусі, дзе правіць Лукашэнка (і хіба ў Расіі) дзень 17 верасня з'яўляецца вялікім святам і людзі не працуюць (мо ў Расіі не) і гэты дзень у іхняй гісторыі і ва ўсіх энцыклапедыях называецца: Вызваленне Заходняй Беларусі і Украіны. А скажы там публічна, што гэта была савецкая акупацыя нашай зямелькі, дык адразу засудзяць і трапіш у турму. Што ж, наш герой Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка нездарма выставіў у Свіслачы помнік свайму дарагому па духу і дзейнасці другу і настаўніку Сталіну. І яго ўрокі пільна сцеражэ — найперш таптаўшы шпарка нагою родную беларускую мову і яе праявы. Такога «змагара» хіба няма нідзе ў свеце.

Некаторыя нашы людзі спачатку нават знаходзілі працу і на чыгунцы, як чыгуначнікі, ці нешта падобнае, але кароткая была іх праца; трэба было ўзмацняць абараназдольнасць новай краіны і трэба выканаць план — вывазку фурамі выразаную ў пушчы і лесе драўніну, а таксама і каменне, ды часта ў далёкія мясціны. На сялян таксама былі накінуты вялікія падаткі і накладзены пастаўкі збожжа і мяса; так каб хутчэй загнаць іх у любімы калгас. У Дубічах не ўспелі яго арганізаваць.

Ясна, была выбрана ў нас і новая ўлада. Трох дэпутатаў: Трафім Панфілюк, Іван Чыквін (брат Арцёма) і Панас Іванюк. Мелі яны і сваіх памочнікаў. Яны верылі ў новую ўладу і яе ідэі, але стараліся, каб было як найлепш, але гэта было не так лёгка, бо сцерліся дзве сілы: дабра і зла, і апошняе, на жаль, дамінавала. І нашы людзі даўжэйшы час верылі савецкай прапагандзе аб дабрабыце савецкіх грамадзян, пакуль самі не апякліся на гарачым вогнішчы жалезнага рэжыму. Рознай масці агітатары заклікалі людзей на лёгкі хлеб у шахты на Данбасе: маўляў, там заробак такі вялікі, што на ўсё хопіць — і на хлеб, і да хлеба, на кватэру амаль дарэмную, а ў магазінах там столькі дабра, што сцены аж лопаюцца. І некаторыя з нашых сялян, і пераважна з бяднейшых сямействаў, спакусіліся на гэтыя абяцанкі і паехалі на лёгкі хлеб, а былі гэта Іван Кірылюк, Аляксей Хіліманюк, Іван Хамічук, Мікалай Кірылюк сын Аксенція з жонкай Марыяй. І заехалі, і ад таго, што ўбачылі, валасы на галаве дыбам сталі.

У шахтах праца цяжкая, тэхніка прымітыўная, аснаваная на конскай сіле і перадачы. Гэтыя бедныя, галодныя жывёлы па-над свае сілы цягалі цяжкія ваганеткі з вугалем па няроўных рэйках. Амаль усе коні былі сляпыя, бо ад гадоў не бачылі сонечнага святла. Іх трымалі ўдзень і ўначы ў цёмнай, як ноч, шахце. Заробак быў мізэрны, ад 200 да 300 рублёў. Харчы былі дарагія і маладаступныя. Па хлеб стаялая кіламетровая чарга і той шчаслівец, хто мог яго купіць. І былі цікавыя фокусы савецкіх лётчыкаў, якія пралятаючы сваімі хуткімі знішчальнікамі высока над тлумам, раптам зніжаліся і з ровам пікіравалі сваёй машынай над самымі галовамі людской чаргі па хлеб. А людзі разбягаліся як ашалелыя, топчучы адзін аднаго. І тады нашы «шчаслівцы» ўбачылі рэальны савецкі рай: усюды бруд, смурод, галеча. Але зваротнай дарогі не было. Бо калі ты падпісаў абавязацельства працаваць у шахце «на благо Родины родной», дык працуй і не шкадуй сваіх сіл, бо таварыш Сталін і партыя найлепш ведаюць, чаго патрабуе і жадае чалавек.

А кожны з іх марыў, каб захварэць; бо мо тады адпусцяць дамоў, ды, на бяду, хвароба іх не брала. І Іван Хамічук, яры курэц, тытунь, які быў прызначаны да курэння як папяросы — гэтую шкодную для арганізма субстанцыю глытаў як хлеб, каб толькі захварэць. І напісаў у пісьме жонцы Палашцы, а ведаў, што цэнзура правярае лісты, такія словы: «Дарагая мая, жыву вельмі добра, так як наш Дзям'ян у вёсцы...». Жонка ўсё зразумела, бо вядома, якое жыццё сляпога чалавека. Але гэту вестку растрапала, бо мела доўгі язык і нашы ўлады пра гэта даведаліся і спыталі жанчыну: «Дзе пісьмо ад мужа, дзе ўспомнены Дзям'ян?» Яна: «Ніякага пісьма не было». Не паверылі і давай шукаць. Але сын Палашкі Грыша, яшчэ дзіця, нейкім цудам пісьмо ад бацькі засунуў за пазуху і палез пад ложак ды неяк усунуў яго ў шчыліну між дошкамі падлогі, але не цалкам, бо падлога была амаль пераламаная каля самай зямлі, бо не было перакладзіны ўпоперак. Але на шчасце ніхто з улады туды не заглянуў ды адзін з іх сказаў: «Хопіць гэтага!» І пайшлі. Відаць, яны і не хацелі знайсці таго ліста. Але свой абавязак мусілі выканаць. І нейкім цудам усе яны вярнуліся дамоў, апрача Аляксея Хіліманюка, які застаўся. Але дома і нідзе нават слова не піснулі аб райскім жыцці і лёгкім хлебе ў Савецкім Саюзе. Баяліся як агню сказаць праўду.

Відаць там перад ад'ездам добра «правучылі» як хаваць таямніцу. Савецкі народ і да сёння верны гэтай «свяшчэннай прысязе». Хаця не скажу; напэўна і тады траплялiся прыстойныя камуністы сярод рускіх і іншых нацый, і яны стараліся сапраўды запэўніць дабрабыт і шчасце свайму народу і многія з іх за гэта заплацілі найдаражэйшым: сваім жыццём, а нават жыццём сваіх блізкіх. Бо Сталін і яго кліка такіх людзей не цярпелі. І мо таму праз такіх прыстойных людзей не ўсё страчана.

А краіна станавілася, як бы сказаць, на ногі. Індустрыя, прамысловасць, будова гарадоў, чыгуначных дарог — хутка аднаўляліся (хаця часта на чалавечых касцях). Пра гэта сёння напісаны тысячы тамоў і таму не буду расцягвацца на гэту тэму. А няшчасцем рускага народа былі ненавісныя калгасы, гэта дзікая, варварская, нечалавечая прымусовая, зверху навязаная калектывізацыя і масавае даносніцтва аднаго на аднаго. Там ужо ў школах з першага класа вучылі дзяцей, як даносіць на ўсіх, і на сваіх бацькоў, і блізкіх. А ведаем, што дзеці найбольш падатныя і прыхільнікі такога зла, бо за некалькі цукерак ці шакалад — а амаль усе ў краіне людзі цярпелі бяду, гора, голад — можна было дзіця прыманіць да сябе, а яно і ў сталым узросце надалей можа прычыняць толькі адно зло. Таму сцеражыцеся даносчыкаў, а і сёння гэта расплодзілася ўсюды, нават на Падляшшы. І ўся бяда, што ілжывых даносчыкаў, якія выключна свае подлыя ілжывыя пачыны робяць толькі таму, каб знішчыць добрага чалавека, падарваць яго імя, аўтарытэт і пашану да яго. У такіх даносчыкаў (нелюдзяў) у іх сэрцы засела помста і зло, і, на жаль, нашы органы бяспекі: паліцыя, суды, пракуратура... на гэтых людзей — ілжывых даносчыкаў глядзяць з пашанай і некаторым чапляюць на грудзі залатыя медалі. І іх ярна прыдуманыя няпраўды з нянавісці і зла органы гэтыя з хітрасцю і цынізмам перапрацоўваюць у «праўду», а тваю істотную праўду зробяць «няпраўдай». Такіх ілжывых і помслівых даносчыкаў павінны судзіць як найгоршых злачынцаў і на гэта павінны быць прыдуманы асобныя параграфы і артыкул. Мо таму і тады быў бы ў нас нейкі парадак. Праз такіх людзей з цёмнай душою і сэрцам мільёны нявінных людзей загінулі, пацярпелі ў час адной дыктатуры — савецкай, і другой — фашысцка-нямецкай, а і зараз і ў нас, пасля заканчэння вайны, а нават і пазней. Такі чалавек будзе кусаць цябе да канца твайго жыцця і адзін выхад з гэтага: на яго нікчэмны зласлівы яд даць справядлівае «лячэбнае» супрацьяддзе і гэта не з тваёй стараны (бо яно нічога не дасць), а з боку органаў бяспекі.

Не скажу, ёсць і ў гэтых органах — паліцыі, судах, пракуратуры... прыстойныя і сумленныя працаўнікі; там іх сустрэнем. Таму не ўсё страчана.

У час нямецкай акупацыі на адным сходзе сялян нейкі камісар сказаў нашым жыхарам такія словы: «Гэта не мы, немцы, вас нішчылі, а толькі вы самі сябе нішчыце, а мы з сабою сваіх сабак не прывезлі». Ён гэта сказаў так агульна, бо ў нас на шчасце амаль такіх людзей з цёмнай душою не было і хаця вёска не ацалела, бо згарэла амаль датла, але самае галоўнае — ураталіся жыхары. А гэта наш найвялікшы скарб і гісторыя.

Адзін руска-савецкі пісьменнік, і хіба гэта быў Максім Горкі, сказаў больш-менш такія словы: «Даносчыка ілжывага (ён і здраднік) нельга параўнаць ні з кім і ні з чым. Думаю, што параўнанне з даносчыкам было б крыўдным нават для тыфознай вошы». На жаль, наш пачэсны Максім у сваёй хаце меў свайго даносчыка — свайго сына Аляксея Пяшкова, які кожны рух, словы свайго бацькі дакладна перадаваў у органы НКВД. Але калі ў 1936 годзе яго бацька Максім памёр, дык ён ужо не быў патрэбны органам і скора прапаў як камфора. І пераважна такі лёс чакаў амаль кожнага адданага даносчыка, і за гэта органы савецкага часу можна нават і пахваліць. Хаця тузы таго рамяства і засталіся ў жывых (хаця нямнога і не ўсе), гэту змрочную гісторыю і падзеі, на жаль, не зменім і зла не назавем дабром. О не, не зможам, калі ў сэрцы чуем дух чалавечнасці і спачування. Ну і хопіць гэтага. Гэта ёсць свайго роду асцярога, каб мы ад гэтага ўцякалі і то найдалей.

І пры саветах мы неяк жылі і дзеткі радзіліся, але чамусь радзей і гэта цікава, бо пры нямецкай акупацыі, і то дзіва, больш іх радзілася, у тым ліку я сам. Але гэта свайго роду філасофія, але я яе мала разумею.

Саветы вялі вайну з Фінляндыяй і яна дорага каштавала наезніку з усходу. А немцы пільна сачылі за ёю і дайшлі да вываду, што Савецкі Саюз сапраўды гэта калос на гліняных нагах. Бо такая невялікая ў параўнанні з Расіяй краіна і са слабейшай ва ўзбраенні, але мужнай арміяй магла граніць савецкія танкавыя часці і несці перамогі. Так, савецкая армія не была падрыхтавана весці належна вайну, бо ў ёй былі дэмаралізацыя, хаос, прадажнасць, карупцыя, зладзейства, і многія салдаты ўжо нацешыліся савецкім камуністычным парадкам. І чысткі ў арміі ў 1937-1938 гадах свае таксама зрабілі, і савецкая армія была мала моцнай духова, як і ў ведах. Таксама дывізіямі кіравалі амаль невукі і балваны. Былі і здольныя камандзіры вышэйшага рангу, але яны амаль усе сядзелі ў турмах, як Канстанцін Ракасоўскі, якому і зубы выбілі ў час допытаў. Аднак саветы неяк перамаглі па вялікіх сваіх стратах, бо дзесяць разоў большых ад страт фінаў і захапілі Карэльскі перашыек і частку тэрыторыі на поўдні. Аднак не змаглі авалодаць усёй Фінляндыяй, бо фіны паказалі сваю мужнасць, адданасць і любоў да сваёй краіны, каб тая зноў не трапіла ў кіпцюры на гэты раз камуністычнай імперыі.

(працяг будзе)

Мікалай ПАНФІЛЮК

Фэст здароўя

ва ўмовах эпідэміі каранавіруса

У Гайнаўцы і яе наваколлі жыве многа людзей у пенсійным узросце, якія наогул часта патрабуюць лекарскай дапамогі. Апошнім часам штораз часцей лечацца асобы, якім яшчэ асталіся дзясяткі гадоў да выхаду на пенсію і каб яны маглі пазбегнуць многіх хвароб, патрэбныя прафілактыка і здаровы лад жыцця. У гэтым напрамку пачало дзейнічаць гайнаўскае аддзяленне Праваслаўнага брацтва свсв. Кірылы і Мяфодзія і стала ладзіць «Фэст здароўя». У Гайнаўскім доме культуры і перш за ўсё вакол яго будынка 30 жніўня быў арганізаваны VII «Фэст здароўя» пад лозунгам «У здаровым целе здаровы дух», які ў гэтым годзе праходзіў з санітарнымі абмежаваннямі з-за эпідэміі каранавіруса. Так як было ў мінулых гадах, на фэст прыбылі асобы старэйшага і сярэдняга ўзросту, а ўвагу прыцягвалі дзеткі, якія прыйшлі з бацькамі.

Уваходзячы ў будынак ГДК, трэба было надзець маску, абеззаразіць рукі і запоўніць дэкларацыю з персанальнымі данымі, каб у выпадку заражэння каранавірусам знайсці асобы, якія мелі кантакт з хворымі. Абмежаванні тычыліся таксама прабывання на пляцоўках вакол будынка дома культуры. Наймалодшыя ўдзельнікі фэсту зацікавіліся атракцыёнамі для дзетак, а пасля гулялі ў гарадку гульняў.

Фэст здароўя адкрылі Люцына Рушук — старшыня гайнаўскага аддзялення Праваслаўнага брацтва свсв. Кірылы і Мяфодзія, якое дзейнічае пры Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы, і апякун гайнаўскага аддзялення брацтва протаіерэй Марк Юрчук. Звярнулі яны ўвагу на лозунг фэсту «У здаровым целе здаровы дух» і заахвочвалі побач духоўных намаганняў карыстацца таксама прафілактыкай, праверыць сваё здароўе і трымацца правілаў здаровага ладу жыцця, які дазволіць пазбегнуць часткі хвароб, з чым мелі магчымасць пазнаёміцца ўдзельнікі гайнаўскіх фэстаў здароўя. На мерапрыемства прыбылі бургамістр Гайнаўкі Ежы Сірак і дырэктар Гайнаўскага дома культуры Барбара Садоўская. На сцэне духоўныя творы праспявалі манашкі Жаночага манастыра ў Турковіцах. Распавялі яны таксама пра рэцэпты смачнага і здаровага харчавання, якія змясцілі ў нававыдадзенай кніжцы «Наша вера ад кухні».

— Мы рыхтуем штораз новыя стравы і запісваем найлепшыя рэцэпты. У нававыдадзенай кніжцы прэзентуем разнародныя стравы з нашай кухні. У ёй можна знайсці многа посных страў, якія выконвалі мы з часта спатыканых і рэдка сустраканых кампанентаў. Цікавыя таксама рэцэпты арыгінальных страў, напрыклад галубцоў з лісцем вінаграду, — сказалі манашкі, з якімі гутарку на сцэне вяла Люцына Рушук.

Манашкі заахвочвалі да супольных сямейных абедаў і вячэраў, якія, між іншым, умацняюць сямейныя сувязі. Побач будынка ГДК стаяла палатка, у якой манашкі з Турковіц прадавалі іконкі, крыжыкі, іншыя прадметы культу, духоўную літаратуру, гарбаткі з зёлак, мёд, бальзамы і натуральныя лекі без хімікатаў. Пасля манашак на сцэне ГДК выступіла невідучая Юліта Кічкайла з Майстэрні працатэрапіі ў Гайнаўцы, вядомая гайнаўскай публіцы з выступаў на беларускіх фэстах.

З уласнаручна спечаным смачным цестам прыбылі на фэст жанчыны з «Аб'яднання гаспадынь на вуліцы Горнай». Паколькі ранейшыя падгайнаўская вёскі Горная і Дольная ўключаны ў межы горада, жанчыны не могуць заснаваць гуртка вясковых гаспадынь.

— Таму мы стварылі «Аб'яднанне гаспадынь на вуліцы Горнай», у рамках якога дзейнічаем на падобных прынцыпах як і вясковыя гурткі. Арганізуем сустрэчы, прымеркаваныя да розных нагод, спяваем, рыхтуем стравы і салодкасці. Зараз дапамагаем хвораму Якубу з Гайнаўкі, лячэнне якога мае каштаваць пад дзесяць мільёнаў злотых. Мы самі спяклі цеста і асобы, якія прабуюць наша пячэнне, кідаюць у скарбонку грошы для Якуба, — гаварылі гаспадыні з вуліцы Горнай.

Салодкасцямі найчасцей цікавіліся жанчыны, хаця і мужчыны таксама елі салодкае і частавалі дзяцей. Пячэнне прапанавалі таксама вучні, якія належаць да гайнаўскага аддзялення Брацтва праваслаўнай моладзі. Яны таксама збіралі грошы ў скарбонку на лячэнне Якуба. Дзяўчаты ўдакладнілі, што ініцыятыва збірання сродкаў на лячэнне хлопчыка з Гайнаўкі ім вельмі важная і таму рашыліся пячы цеста дзеля дабрачыннай ініцыятывы.

Яшчэ чвэрць стагоддзя таму па вуліцы Горнай амаль на кожным панадворку знаходзіліся трактар і сельскагаспадарчыя машыны, а тамашнія жыхары апрацоўвалі па 5-10 або і больш гектараў зямлі, гадавалі кароў, свіней і курэй, а раней і коней. Бацькі сённяшніх жыхароў вуліцы Горнай, працуючы на гайнаўскіх прадпрыемствах, установах і адначасна на сельскай гаспадарцы, мелі мала свабоднага часу, але прытрымліваліся здаровага ладу жыцця. У мінулым вяскоўцы многа пабывалі ў руху на свежым паветры і спажывалі экалагічнае харчаванне. Зараз у наваколлі Гайнаўкі працуюць вытворцы экалагічнага харчавання, якое прапануюць гарадскім пакупнікам. Самым яркім прыкладам экалагічнай вытворчасці з'яўляецца Мужчынскі манастыр святога велікамучаніка Дзмітрыя Салунскага ў Саках. Манах Паісій прыбыў на «Фэст здароўя» з манастырскімі экалагічнымі малочнымі прадуктамі.

— У манастыры гадуем каля 50 коз, з якіх каля 30 доім кожны дзень, раніцай і вечарам. На лугах самі косім траву, сушым яе і кормім нашых коз перш за ўсё традыцыйна сенам. Даглядаць коз ходзяць усе манахі, а выконваннем прадуктаў з казінага малака займаюся ўжо перш за ўсё я. У казінага малака іншы смак, чым у каровінага, і невялікая колькасць лактозы. Таму казіны сырадой могуць піць асобы, якіх арганізм дрэнна ўспрымае малако з лактозай. Такіх асоб зараз штораз больш. Мы гадуем коз і выконваем прадукты з казінага малака старадаўнімі натуральнымі спосабамі. Людзі купляюць казінае малако, ёгурты, тварог і сыры. Да вырабаў з казінага малака дабаўляем смакавыя кампаненты. Традыцыйны спосаб вытворчасці спрычыняецца таксама да таго, што сыры могуць ляжаць доўга без халадзільніка, — расказваў манах Паісій, сын пакойнай настаўніцы беларускай мовы ў Бельску-Падляшскім Марылькі Базылюк, які знайшоў сабе месца ў манастыры ў Саках.

■ Манах Паісій прапанаваў манастырскія малочныя вырабы

■ Пётр Скепка з жонкай Аннай заахвочвалі публіку спяваць свае песні. Акампанемент на акардэоне састаўляў таксама Давід Ціханюк (побач яго стаіць Люцына Рушук)

■ Андрэй Красоўскі з моладдзю з Бельска-Падляшскага

У час фэсту гайнавяне куплялі ў манаха Паісія манастырскую малочную прадукцыю і ставілі пытанні наконт вырабаў з казінага малака, асабліваcцей сыроў і ёгуртаў. Мода на гадаванне коз для малака пачала распаўсюджвацца ў вёсках у наваколлі Гайнаўкі. Можа і яны рашацца выконваць казіныя малочныя вырабы.

На фэст прыбыў Андрэй Красоўскі з моладдзю з Бельска-Падляшскага, якая перш за ўсё арганізавала латарэю з цікавымі ўзнагародамі і збірала грошы на лячэнне Філіпа з Градалёў, для якога трэба сабраць падобную суму на лячэнне, як і для Якуба з Гайнаўкі.

— Цяпер па прычыне каранавіруса ўзнікае менш дабрачынных ініцыятыў. Дапамагаем збіраць сродкі на лячэнне Філіпа. Учора мы збіралі грошы ў Бельску. Сёння ў Гайнаўцы назіраем вельмі вялікае зацікаўленне нашай латарэяй. Падрыхтавалі мы цікавыя ўзнагароды і разлічваем на яшчэ большае зацікаўленне, паколькі штораз больш людзей прыходзіць на «Фэст здароўя», — заявіў Андрэй Красоўскі.

Прадстаўнікі Фонду «Яны — гэта мы» паказвалі, як можна выкарыстаць старыя прадметы і ўпакоўкі і даць ім *другую моладасць*. Далей вучні Пачатковай школы № 2 у Гайнаўцы разам з настаўніцай Іааннай Рэент паказвалі як правільна арганізаваць першую дапамогу ў выпадку страты свядомасці. Збоку паліцыянты Павятовай камендатуры паліцыі ў Гайнаўцы перасцерагалі ўдзельнікаў фэсту ад небяспечных выпадкаў. Дзеткам прапанаваліся гульні і конкурсы. Каля будынка Гайнаўскага дома культуры працаўнікі службаў аховы здароўя мералі ціск крыві, узровень цукру і рабілі іншыя прафілактычныя праверкі, а донары маглі здаць кроў. Перш за ўсё донары аддавалі кроў для хворага Гаўрыілкі з Гайнаўкі. Гайнаўскае праваслаўнае выдавецтва «Братчык» прапанавала духоўную літаратуру. У асобных палатках можна было купіць гарбаткі, натуральныя лекі і здаровае харчаванне без хімікатаў.

Пётр Скепка са славутага калектыву «Дубіны», які ў верасні мінулага года ў старым складзе выступіў са сваім славутым рэпертуарам, перш за ўсё з беларускімі песнямі, у час з'езду выпускнікоў Гайнаўскага белліцэя, цяпер быў запрошаны на «Фэст здароўя», каб заахвоціць публіку да спявання *сваіх* песень. Прыбыў Пётр Скепка з жонкай Аннай, якая заахвочвала сабраных да спеву, і акардэонам, на якім састаўляў акампанемент для спяваючых. Акампанемент на акардэоне састаўляў для публікі таксама гайнаўскі белліцэіст Давід Ціханюк. Удзельнікі фэсту атрымалі міні-спеўнікі, якія былі выкананы спецыяльна на «Фэст здароўя» і, карыстаючыся імі, больш асоб магло супольна заспяваць творы, якія і зараз гучаць у час застолля. Былі гэта перш за ўсё беларускія песні.

Тэкст і фота
Аляксей МАРОЗА

Музыка плыве з майго сэрца

З Пятром Кожанам — гарманістам, мультыінструменталістам, аранжыроўшчыкам, а таксама лідарам і вакалістам беларускага гурта «Вегас» з Супрасля размаўляе Юрка Буйнюк.

Юрка Буйнюк: — Скажы як пачалася Твая прыгода з музыкай?

Пётр Кожан: — Усё пачалося з майго бацькі, які быў лідарам гурта «Завыкі». Бацькаў гурт іграў беларускія, украінскія, рускія і польскія песні. Я змалку прывыкаў да нашай беларускай музыкі, таму што мой тата генетычна перадаў мне зацікаўленне музыкай і беларуская музыка ёсць ува мне.

— У якім годзе паўстаў гурт «Вегас» і хто быў у першым складзе гэтай групы?

— Гурт «Вегас» паўстаў у 2003 годзе і ў першым складзе быў я, Пётр Кожан, як вакаліст і аранжыроўшчык, быў мой дваюрадны брат Рафал Кандрацюк і наш сябра Адам, а таксама Павел Волчык.

— Пасля Адам стварыў іншы калектыў (гурт «Соляр» — Ю. Б.)?

— Так.

— У 2007 годзе з'явіўся ваш дэбютны альбом «Пагадай».

— Мы кампакт-дыск «Пагадай» поўнасцю зрабілі самі. Там змясцілі самыя папулярныя беларускія песні тыпу «Вяне рута», «Чараўніца», «Беларусачка» ды іншыя. У маёй студыі я рабіў аранжыроўкі ды запісваў вакал. Мае знаёмыя фатографы зрабілі нам фотасесію на вокладку альбома. Мы самі зрабілі ўсю вокладку і графіку кампакт-дыска. Тыраж кампакт-дыска быў толькі 200 экзэмпляраў. На пачатку была ў нас такая ідэя, каб альбом раздаваць у рамках прамоцыі без аніякай фінансавай карысці, але мы сваю кружэлку таксама прадавалі асобам, якія прасілі нас. Альбом можна было купіць у краме праваслаўнага брацтва па вуліцы Ліпавай у Беластоку.

— Як выглядала праца над першым альбомам?

— Тады гурт «Вегас» ставіў першыя крокі ў самастойнай музычнай прадукцыі. Было шмат невядомых у стварэнні аранжыровак, якія мы самі тады ўпершыню раскрывалі і гэта было вельмі прыгожае. Мы рабілі аранжыроўкі на праграме для музыкальнага рэдагавання «Cubase». Некаторыя інструменты былі віртуальныя, астатнія — жывыя, тыпу гармонікі, гітары, саксафон ці бубны. Усё мы гэта міксавалі, многа разоў правяралі і высылалі ў студыю, якая займалася міксаваннем і мастэрынгам, каб на канец гатовыя песні трапілі на дыск.

— Ваш кампакт-дыск «Пагадай» быў на вельмі высокім узроўні, а вядомыя беларускія песні тыпу «Вяне рута» ці «Чараўніца» былі апрацаваны ў сучасных танцавальных аранжыроўках.

— Шчыра кажучы, добра не памятаю, як мы выбіралі свой стыль.

Напэўна нам залежала, каб былі вядомыя інструменты тыпу гармонік, гітара, акустычныя бубны. Да таго крыху электронікі і каб усе гэтыя інструменты з'ядналіць у прыемны для вуха мікс.

— Ці Ты закончыў музычную школу?

— На пачатку маёй прыгоды з музыкай я займаўся ў музычным кружку ў Беластоку. Пасля вучыў мяне спадар Лявон — сябра майго бацькі. Ён навучыў іграць мяне на сінтэзатары. Калі пазнаў я акорды, дык сам пачаў іграць са слыху. Калі чалавек азнаёміцца з падставамі музыкі, ды самастойна, тады сама музыка плыве ад тваайго сэрца, можна іграць і кампанаваць свае песні. Менавіта так пачалася мая прыгода з музыкай. Я самастойна ўмею іграць на гармоніку, саксафоне, бубнах, але, вядома, я галоўны вакаліст гурта «Вегас». Умею таксама аранжаваць новыя свае творы, якія ствараю на праграме «Cubase».

— Твой гурт калісьці меў свой сайт у інтэрнэце.

— Зараз для нас найлепшай формай прамоцыі з'яўляецца фейсбук, але працуем і над новым сайтам.

— Я вельмі часта пабываў на беларускіх дыскатэках у беластоцкіх клубах, дзе іграў гурт «Вегас». Як успамінаеш гэты час?

— Гэта быў вельмі файны час. Дзякуючы такім імпрэзам была вельмі добрая прамоцыя нашага калектыву, дайшло шмат беларускіх фэстаў па ўсёй Беласточчыне. Таксама штогод мы ігралі беларускае Купалле ў Белавежы. Мы не раз выступалі на Фестывалі «Беларуская песня» ў Беластоку. Аднак найбольш мы зайгралі вяселляў. Таму я вельмі добра ўспамінаю гэты час.

— Ці Вы ігралі канцэрты па-за Падляшшам?

— Калісьці мы мелі прапанову зайграць на праваслаўны Новы год з 13 на 14 студзеня ў Лондане, але мы не пакарысталіся запрашэннем, таму што для нас было гэта надта далёка, а па-другое тут, на Падляшшы, штогод мы ігралі на Гагатуху ў Беластоку. Аднак найбольш мы ігралі вяселляў. Мы як калектыў аддаем перавагу вяселлям.

— Вы зайгралі вяселлe ў майго сябра Радаслава Біскупа, які зараз з'яўляецца лідарам польскага гурта «Міамі». Ён вельмі прыемна ўспамінае сваё вяселле і не раз мне кажа, што гурт «Вегас» — найлепшы беларускі калектыў на Падляшшы...

— Памятаю яго вяселле. Захоўваю відэазапіс, на якім бачна, што госці вельмі добра гулялі.

— Зараз большасць імпрэз адтэрмінаваная. Як гурт «Вегас» спраўляецца ў добе каранавіруса?

— Зараз мы іграем вяселлі пры захаванні санітарнага рэжыму — вяселле максімум да 150 асоб. Многа вяселляў перанесены на наступны год. Таксама ёсць вяселлі, якіх тэрміны з'явіліся на працягу 2-3 тыдняў. Зараз шмат змянілася. Як калісьці хтосьці планаваў вяселле год ці два гады раней, дык зараз бывае па-рознаму. Мы заўсёды адкрыты на тое, каб перанесці тэрмін на любы час.

— Ты выступаеш ды-джэем на вяселлях?

— Так, былі такія эпізоды, што замест гурта мы з сябрам выступалі для знаёмых ды-джэямі на дзень нараджэння. Аднак мы на вяселлях іграем як калектыў.

— Гурт «Вегас» не раз выступаў на фестывалі «Беларуская песня». Як ацэньваеце супрацоўніцтва з БГКТ?

— Тэрміны імпрэз, якія арганізуе БГКТ, часта супадалі з тэрмінамі, калі мы ігралі вяселлі ці беларускія дыскатэкі. Таму мы адказваліся выступаць на беларускіх фэстах. Мы не раз ігралі на беларускім Купаллі ў Белавежы ці на Фестывалі «Беларуская песня» ў Беластоку. Мы таксама выступалі на «Сяброўскай бяседзе» ў Гарадку. Імпрэзы арганізаваныя БГКТ, у якіх мы зайгралі як калектыў «Вегас», вельмі прыемна ўспамінаю.

— Ці плануеце выдаць другі альбом на беларускай мове?

— Плануем выдаць беларускую кружэлку. Зараз думаем выдаць аўтарскі альбом з нашымі песнямі на беларускай мове. Безумоўна, для гэтага трэба больш інспірацый, на якія зараз чакаем. На апошнім Купаллі мы пазнаёміліся з аўтарам тэкстаў з Беларусі, які нам перадаў свае песні. Плануем таксама стварыць новыя песні для нашага навейшага альбома і гэта будзе сюрпрыз для паклоннікаў гурта «Вегас». Мы як калектыў адкрыты на новых беларускіх аўтараў тэкстаў ды кампазітараў.

— Наклад альбома «Пагадай» разышоўся. Ці будзе магчымасць пачуць Вашы старыя песні на канале Youtube, а мо нават купіць на Google Play, Deazer, Spotify?

— Вядома, што мінае мода на кампакт-дыскі і лічбавая якасць песень *digital audio* становіцца вельмі папулярнай. Першы наш альбом меў больш рэкламны характар, але мы думаем свае песні размясціць на гэтых парталах, так каб кожнаму паклонніку нашай музыкі на ўсім свеце быў працейшы доступ да нашых песень.

— Якой прыватна слухаеш музыкі?

— Найбольш мне падабаецца руская і ўкраінская музыка. Я фанат песень Нікалая Баскава і Ірыны Федышын. Паводле мяне самыя таленавітыя і арыгінальныя музыканты, кампазітары, аўтары тэкстаў ды спевакі менавіта з Расіі і Украіны.

— Ты ўспамінаў, што дэбютны альбом запісаў у сваёй студыі?

— Так, я студыю маю ў сваёй хаце. Аднак найфайнейшыя ідэі на новыя песні прыходзяць да мяне падчас язды на аўтамашыне. Зараз пачынаецца восень дык будзе менш вяселляў і пленэрных імпрэз, затое будзе больш часу на працу ў студыі над навейшым альбомам.

— Дзякую за размову і жадаю як найбольш інспірацый для навейшай кружэлкі.

Размаўляў **Юрка БУЙНЮК**

Дата з Календара

80 гадоў з дня нараджэння
Кастуся ТАРАСАВА

Беларускі пісьменнік Кастусь Тарасаў нарадзіўся 10 кастрычніка 1940 г. у Мінску. Паходзіў з сям'і службоўца Івана Тарасава і Марыны Матусевіч. Творчасць гэтага літаратара паўплывала на свядомасць цэлага пакалення беларусаў. У многіх першае знаёмства з сапраўднай беларускай гісторыяй адбылося з прачытання яго кніжкі „Памяць пра легенды". Гэтая кніга перавярнула светагляд многіх.

Жыццё Кастуся пачалося з трагічнага здарэння. У пяцігадовым узросце хлопчык пашкодзіў пазваночнік (загуляўшыся з братамі, ён упаў з печы), бацькі не адвезлі сына да доктара, і неўзабаве ў хлопчыка стаў расці горб. У дзяцінстве Кастусь Тарасаў быў вельмі блізкі з бабуляй Ядвігай Матусевіч. Яна раптоўна памерла, калі хлопчыку было 12 год. Пра бацьку і пра бабулю Тарасаў пазней пакінуў успаміны.

У шаснаццаць гадоў Кастусь пазнаёміўся з Кімам Хадзеявым, менскім філосафам і дысідэнтам. Дом Кіма быў своеасаблівым клубам для вальнадумных і творча настроеных маладых людзей. Пасля заканчэння сярэдняй школы ў 1957 г. цягам трох гадоў Тарасаў працаваў слесарам-зборшчыкам на Мінскім механічным заводзе, калектарам у Паўночна-Заходняй геолага-разведачнай экспедыцыі, слесарам-мантажнікам у арганізацыі „Спецэлеватармельбуд". Вучыўся на хімічным факультэце Беларускага політэхнічнага інстытута (1960-1965). Пасля заканчэння інстытута працаваў майстрам шкловарэння на шклозаводзе „Нёман", тэхнолагам на віцебскім заводзе „Маналіт". Быў рэдактарам, загадчыкам рэдакцыі ў выдавецтве „Вышэйшая школа" (1967-1975), журналістам па дагаворы і загадчыкам аддзела прапаганды і агітацыі газеты „Знамя юности" (1975-1977), рэдактарам аддзела мастацтва і крытыкі часопіса „Неман" (1977-1983), спецыяльным карэспандэнтам газеты „Літаратура і мастацтва" (1986-1988). З 1990 г. — адказны сакратар часопіса „Спадчына". Пазней стаў адным з заснавальнікаў газеты „Новы час", друкаваў у ёй гістарычныя нарысы.

У 1966 г. Тарасаў пачаў друкавацца як журналіст. З мастацкім творам выступіў упершыню ў 1976 г. (аповесць „Следственный эксперимент", часопіс „Неман"). Пісаў на рускай і беларускай мовах. Аўтар гістарычных аповесцей пра мінулае Беларусі. Аўтар кніг „День рассеяния" (1980), „В час Стрельца" (1981), „Странствие в тесном кругу" (1986), „Погоня на Грюнвальд" (1986), зборніка гісторыка-літаратурных эсэ „Памяць пра легенды" (1984, пашыранае выданне на беларускай мове ў 1990 г.), „Золотая горка" (1998). Выдаў аповесць „Апошняе каханне князя Міндоўга", пра дачыненні ўладара і ўлады. Па матывах аповесці Кастуся Тарасава „Чорны шлях" (рускамоўны варыянт „Стая ворон над гостинцем") драматург Аляксей Дудараў стварыў п'есу „Ядвіга" (Купалаўскі тэатр, рэжысёр Валерый Раеўскі).

Творчасць Кастуся Тарасава была высока ацэнена. Зараз цяжка гэта ўявіць, але ў 1988 г. ён атрымаў Прэмію Міністэрства абароны СССР за раман „Погоня на Грюнвальд". У 2007 г. — прэмію „Залаты апостраф" часопіса „Дзеяслоў" за аповеды „Брыгіткі" і „Нячутныя гукі самоты". У 2010 г. — прэмію імя Францішка Багушэвіча Беларускага ПЭН-цэнтра „За актыўную і плённую працу ў галіне гістарычнай прозы і эсэістыкі, што спрыяе фармаванню сучаснай нацыянальнай ідэнтыфікацыі беларусаў".

У красавіку 2006 г. у Тарасава здарыўся інсульт. Сям'я перавезла яго ў Маскву, паступовая здароўе стала аднаўляцца. У красавіку 2009 г. ён вярнуўся ў Мінск. Памёр Кастусь Тарасаў раптоўна 20 сакавіка 2010 г. Пахаваны на сталічных Чыжоўскіх могілках.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

«Жывіце ў Міхалове!»

Міхалоўская гміна будуе дамы і запрашае да сябе новых жыхароў.

З жніўня пачаліся запісы на новыя камунальныя кватэры ў Міхалове. Яны даступныя ў двух варыянтах: 59 м² і 106 м². У выпадку памяшканняў з большай забудаванай плошчай таксама будзе даступны гараж, і ў кожнага будзе агародчык. Кватэры будуць пабудаваны ў характэрных, распрацаваных спецыяльна для Міхалова дамах — у кожным з іх будзе па чатыры кватэры.

Заяўкі збіраліся на працягу жніўня і верасня ў мэрыі ў Міхалове. Бургамістр Міхалова Марк Назарка паведаміў гэтую інфармацыю падчас урачыстай сесіі Гарадской рады ў Міхалове, калі адзначылі 30-годдзе самакіравання ў гміне.

— За гэтыя 30 гадоў не толькі Міхалова, але і ўсе вёскі ў гміне змянілі воблік. Але мы не збіраемся спыняцца на дасягнутым. Уваходзім у новае 30-годдзе з нашай праграмай «Жывіце ў Міхалове», — падкрэсліў бургамістр падчас сесіі. — Мы здаўна абяцалі вялікую праграму будаўніцтва жылля, і зараз прыйшоў час апраўдаць сваё слова. Я думаю, што гэта будучыня нашай гміны. Я заклікаю ўсіх жыць у Міхалове. Новыя жыхары азначаюць больш падаткаў, дзеці ў дзіцячых садках — развіццё нашай гміны. Тут я бачу нашу будучыню. Гэта выклік на многія гады.

Міхалова, мяркуецца, ідэальнае месца для спакойнага і камфортнага жыцця. Кватэры будуць абсталяваны ўсімі медыя. Несумненнай перавагай з'яўляецца і пытанне ацяплення — будынкі будуць падключаны да гарадскога цеплаправода, што, безумоўна, знізіць рахункі да абсалютнага мінімуму. Варта таксама падкрэсліць, што жыхары Міхалова вызваляюцца ад выплаты падатку на нерухомасць.

Два варыянты кватэр на выбар. Камуна прапануе прывабнае інвестыцыйнае фінансаванне. У выпадку з дамамі плошчай 59 м² і 106 м² будуць даступныя дзве формы набыцця нерухомасці: арэнда і купля. У выпадку арэнды дагавор заключаецца на нявызначаны тэрмін з магчымасцю выкупу маёмасці праз 15 гадоў карыстання. Арэндная плата за меншую кватэру будзе вагацца каля 395 злотых, а ў другім выпадку — 595 злотых штомесячна. Арэнда прызначана для жыхароў гміны Міхалова, якія на дзень здачы кватэр у эксплуатацыю жылі ў гміне Міхалова не менш за год і не маюць іншых правоў на жылыя памяшканні / дамы ў гміне. Выкуп у арэнду ў сваю чаргу адрозніваецца перадачай права ўласнасці на кватэру карыстальніку, які выплачвае растэрміноўку разам з арэнднай платай у Суполку. У гэтым выпадку не трэба браць індывідуальную іпатэку на набыццё нерухомасці (крэдыт бярэцца Суполкай ад імя арандатараў). Выкуп адкрыты для ўсіх, няма неабходнасці жыць у Міхалоўскай гміне. Арэндная плата разам з растэрміноўкай складае адпаведна 790 злотых і 1190 злотых. Пагасіць абавязацельствы можна без працэнтаў праз 5 гадоў. У выпадку выкупу для ўдзелу ў будаўнічых выдатках патрабуецца 30% ад кошту інвестыцыі. Дакладная сума арэнднай платы будзе дадзена пасля падпісання дагавора з банкам, але яна не павінна істотна адрозніваецца ад першапачатковых разлікаў.

Усю інфармацыю можна атрымаць на сайце www.zamieszkajwmichalowie.pl і з панядзелка па пятніцу з 8.00 да 16.00 па тэлефоне 734 496 354. (лук)

Капаюць бульбу ў Новым Ляўкове
Фота Янкі Целушэцкага

Новыя вуліцы ў Новай Луцэ і Нараўцы

На двух сёлетніх сесіях Гміннай рады ў Нараўцы Гайнаўскага павета былі прысвоены назвы новым вуліцам у Новай Луцэ і Нараўцы.

У Новай Луцэ (вёска на ўскраіне прыгожага перш-наперш сасновага лесу) галоўная вуліца — Лесная і ад яе бяруць пачатак Ясянёвая, Яжэмбіновая, Ліпавая, Грабовая, Дубовая, Бярозавая, Ядлоўцавая, Тапалёвая і Свярковая. Падчас апошняй вераснёвай сесіі Гміннай рады новай вуліцы ў Новай Луцэ прысвоілі назву Савіная (Sowia). Па-за вуліцай Леснай усе іншыя гэта ўсяго г.зв. унутраныя дарогі да дачных і не толькі такіх домікаў і дамоў.

У Нараўцы новая вуліца атрымала назву Сонечная (прыгожая назва, праўда). (яц)

СПАЧУВАННІ

Шчырыя словы спачування Зміцеру Косціну і яго блізкім з прычыны напаткаўшага Яго гора – смерці маці Веры.

Сябры з Аб'яднання АБ-БА, Нівы і Радыё Рацыя

Адгаданка

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — пагаворку.

1. стыль у архітэктуры і дэкаратыўным мастацтве пачатку XIX стагоддзя = 15 _ 8 _ 16 _ 7 _ 14 _;
2. закаўказская сталіца = 31 _ 32 _ 33 _ 34 _;
3. запазычанасць, абавязак = 3 _ 4 _ 5 _ 6 _;
4. прозвішча беларускага магнацкага роду ў... шпацыры = 24 _ 30 _ 18 _;
5. пузырыстая вадкасць, напрыклад, на піве = 21 _ 27 _ 1 _ 22 _;
6. залацісты напой, які вараць, напрыклад, у Лідзе = 29 _ 28 _ 9 _ 2 _;
7. стракатая птушка атрада вераб'іных = 23 _ 25 _ 26 _ 17 _ 19 _ 20 _;
8. сусед эвенка і бурата = 10 _ 11 _ 12 _ 13 _.

(ш)

						1	2
		3	4	5	6	7	8
				9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
28	29	30		31	32	33	34

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 37 нумара

Мяў, Пенза, пешка, удаў, ура.

Рашэнне: **Праўду ў яму не закапаеш**.

11.10 — 17.10

(22.03. — 20.04.) 12-16.10. можаш кепска ацаніць свае магчымасці і падвергнуцца стратам; зрабі сустрэчу з сям'ёй. 12-16.10, калі лечышся ці ты на псіхатэрапіі — чакай пералому. 13-17.10. нецярплівасць і злосць не будуць добрымі дарадчыкамі; напруга і скандалы. Энергіі хопіць, але не аддавай яе на справы нявартыя захаду. Адкінеш тое, да чаго прывык па сантыментах.

(21.04. — 21.05.) 11, 12.10. атрымаеш галоўны выйгрыш у змаганні за чыёсь сэрца. Звычайная штодзённасць дазволіць дацаніць тое, што маеш. Ад 14.10. адновіш старыя знаёмствы. На працы няма што наракаць. Абавязкаў так многа, што не з усімі вырабішся. Быкі з II дэкады маюць шанцы на павышэнне, але будзьце больш ініцыятыўнымі. 11-13.10. шукай працу з адкрытымі вачыма.

(22.05. — 22.06.) 12-16.10. удалыя імпрэзы, рандэву. 11-13.10. секстыль Венеры з Меркурыем будзе крыніцай інспірацыі і натхнення. Планы пасля 14.10. будуць прыпынены. З 14.10. (аж да 31.10.) бюракратыя дасць табе ў скуру, таму да 14.10. рэгіструй фірму, старайся за канцэсію ці датацыю. Дбай аб свой імунітэт.

(23.06. — 23.07.) 11, 12.10. старайся правесці рамантычны час у пары. 11-13.10. час спрыяе наладжванню знаёмстваў. У чыіхсьці вачах проста ўтопішся, а вартыя ўвагі ў тае асобы не толькі вочы. А пасля 14.10. не з усімі добра дагаворышся. На працы старайся не браць на сябе замнога, хаця марыш пра павышэнне. Не хапай абы драбязу ў заданнях, з 16.10. шыкуюцца больш маштабныя заданні. Ад нерваў можа разбалецца страўнік. 11-17.10. давярай свайму сэрцу і інтуіцыі — яны цябе не падвядуць.

(24.07. — 23.08.) 12-16.10. людзі будуць табе прыхільныя і спрыяльныя. 15-17.10. атрымаеш шанц, на які ты нават не разлічваў. Калі не хочаш расчаравацца, не патрабуй зашмат ад сябе. 12-16.10. ад прыкрых абавязкаў не ўдасца табе ўхіліцца. З 16.10. мерай сілы на намеры, бо не ўсё зробіш адзін. 11-13.10. удасца табе выклікаць уражанне на высокапастаўленай асобе. Эфектыўна выкарыстоўвай сваю сілу.

(24.08. — 23.09.) Будзеш прыгожы, баявіты. Добрыя задумы і нагоды для іх рэалізацыі. З 16.10. мноства нагод для файных сустрэч. 11, 12.10. для самотных Дзеў незвычайныя сустрэчы і пачуцці. 11-13.10. пераканаешся, колькі ў цябе сяброў. Але 15-17.10. паменшацца твае сілы і самаўпэўненасць упадзе амаль да нуля. На працы не сумнявайся ў сваіх умеласцях і не ўцякай ад саперніцтва. Будзеш трохі санлівы і стомлены, прымяняй ароматэрапію. З 17.10. (да 21.10.) не забудзь зайграць у латарэю!

(24.09. — 23.10.) 11, 12.10. без праблем прыстасуешся да новых сітуацый. 12-16.10. здабудзеш прыхільнасць атачэння. Але 11-13.10. можаш адчуць, як траціш грунт пад нагамі. З 16.10. нядобры час на рашэнні аб расстанні. З 16.10. могуць наступіць прастоі і спазненні. На працы здабывай саюзнікаў. З 13.10. (да 20.10. будзеш падатлівы на аварыі, кантузіі, інфекцыі, нядобры час таксама на аперацыі — выберы іншы тэрмін.

(24.10. — 22.11.) Не будзеш нудзіцца. Пазнаёмішся з цікавымі людзьмі, асабліва 11-13.10. Але не разлічвай на любоў з першага пагляду. Дома ўсё зваліцца на тваю спіну. Чакае нейкая хатняя імпрэза. Справішся са сваімі фінансамі, пагасіш даўгі. Шыкуецца большы заробак. Але будзеш аслаблены, не злаві востры інфекцыі. Не эксперыментуй у пахудзенні, еж меншыя порцыі. 11, 12.10. не сапернічай. 13-17.10. мусіш супрацьстаяць сваім страхам і траўмам.

(23.11. — 22.12.) Узмоцніцца твая інтуіцыя і паявяцца ўдалыя выпадкі ад лёсу. Але 11-13.10. не парывайся на цяжкія заданні. 11-13.10. можаш адчуць сябе здраджаным і выкарыстаным. У сувязях адмоўся ад руціны. З 16.10. будуць ліпнуць да цябе асобы карыслівыя, маніпулятары, прытым вельмі мілыя, так што няхутка разбярэшся, у чым справа. У інтарэсах часовы застой. З 16.10. могуць цябе папракаць у чымсьці ў чым ты невіноўны. У здароўі не пападай у крайнасці.

(23.12. — 20.01.) Можа здзейсніцца адна з тваіх мар. 12-16.10. не пашкадуй імпульсіўных паводзін. З 16.10. могуць прачнуцца ў табе сум і пачуццё віны. 11, 12.10. зразумееш свае пачуцці. 11-13.10. прыгадаеш свае мары і пасіі — варта іх рэалізаваць. 13-17.10. на працы праціўнік зробіць табе паскудства — пільнуй дакументы, забяспечвай камп'ютар, размовы правадзь без пастаронніх. Купі хатні роварчык.

(21.01. — 19.02.) Да 13.10. здабудзеш штосьці, аб чым марацць іншыя. 11, 12.10. добра правядзі размову з шэфам — дасць табе вольную руку і бюджэт. Да 13.10. аформі найважнейшыя справы. Кандыцыя і спраўнасць, але больш нерваў. Адпачывай бліжэй натуры.

(20.02. — 21.03.) Праца прыемная і карысная, твае задумы будуць мець прызнанне. Увядзеш у жыццё добрыя змены. 11, 12.10. можа заспець цябе любоў з першага пагляду. 15-17.10. цяжка будзе вырашаць; не страць вялікага шанцу!

Агата АРЛЯНСКАЯ

Ніва
ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ
PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: *http://niva.bialystok.pl/*
E-mail: *redakcja@niva.bialystok.pl*
Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Уршуля Шубзда, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч, Юрка Ляшчынскі, Янка Целушэцкі.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.
Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Sprzedaż egzemplarzową „Niwy” prowadzą: kioski i punkty sprzedaży „RUCH” na terenie woj. podlaskiego oraz w Warszawie (odbiór należy zgłosić u sprzedawcy wybranego kiosku lub punktu sprzedaży „RUCH”), placówki pocztowe i listonosze w woj. podlaskim, kioski i punkty sprzedaży „GARMOND PRESS”, siedziba redakcji „Niwy”.

Prenumerata krajowa
„POCZTA POLSKA”, „KOLPORTER”, „RUCH” — kwartalna 32,50 zł., półroczna 65 zł., roczna 130 zł.
Redakcja „Niwy” — kwartalna 60 zł., półroczna 120 zł., roczna 240 zł.
Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały „KOLPORTER” na terenie całego kraju.
Zamówienia na prenumeratę realizowaną przez RUCH S.A. można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Telefonicznym Biurem Obsługi Klienta pod numerem: 801 800 803 lub 22 693 70 00 – czynne w godzinach 7⁰⁰ – 18⁰⁰.

Wpłaty na wysyłkę z redakcji przyjmuje: Rada Programowa Tygodnika „Niwa”,

BANK PEKAO S.A. O/Białystok
38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1 000 egz.

Новае ў Беластоку

1 кастрычніка быў здадзены ў карыстанне будынак пасажырскага вакзала ў Беластоку. Сваю дзейнасць абноўлены вакзальны комплекс пачаў ціхенька ўжо з самай раніцы, затое афіцыйная інаўгурацыя адбылася зараз перад абедам.

На афіцыйнае адкрыццё «новага» вакзала з'явіліся мясцовыя лідары кіруючай партыі, у іх ліку бывалыя на міністарскіх пасадах паслы Яраслаў Зялінскі і Дарыюш Пянткоўскі, паслы Мечыслаў Башко і Казімеж Гвяздоўскі, маршалак ваяводства Артур Касіцкі ды ваявода Багдан Пашкоўскі. Былі і іншыя беластоцкія і варшаўскія чыны.

Член праўлення Польскай дзяржаўнай чыгункі Ірэнэўш Масляны падкрэсліў незвычайнасць задачы мадэрнізацыі беластоцкага чыгуначнага вакзала, аднаго з ліку двухсот вакзалаў у 2016-2023 гадах. На гэтую задачу адведзена каля двух мільярдаў злотых. Да гэтай пары ўдалося завяршыць інвестыцыі на дзевятнаццаці аб'ектах; беластоцкі вакзал з'яўляецца менавіта дзевятнаццатым змадэрнізаваным аб'ектам. Беластоцкі вакзал асаблівы — гэта прыгожы гістарычны аб'ект, узведзены ў 1862 годзе. У сувязі з тым, што гэта асаблівы помнік даўніны, трэба было асабліва старанна яго мадэрнізаваць. Складана было спалучыць тую гістарычнасць з мадэрнасцю, якую трэба было ўвесці ў гэты аб'ект. Трэба было ўключыць сучасныя тэхналогіі, якія неабходныя для дзейнасці такога аб'екта ў XXI стагоддзі. Былі мадэрнізаваны ўсе сістэмы дзейнасці вакзала. Плошча гэтага аб'екта гэта каля дзвюх тысяч квадратных метраў, карыстальная плошча — каля трох тысяч квадратных метраў. Плошча ўчастка, ахопленага інвестыцыяй — паўтара гектара. Створана аўтастаянка на больш за сто машын. Збудавана веласіпедная стаянка. Наваколле забудаванае зеленню, новымі пасадкамі. Кошт аб'екта склаў каля 45 мільёнаў злотаў, з чаго каля 70% гэта дафінансаванне з Еўрасаюза, з праграмы «Усходняя Польшча». Нельга таксама забыць, што было дафінансаванне з дзяржбюджэту і іншых крыніц. Гэта дазволіла справіцца з задачай. Дзеля рэканструкцыі вакзала прынялі мы дату 1910, калі ён найбуйней працаваў. І ўсе архітэктурныя падрабязнасці былі прымяркоўваны да таго перыяду. Паўстала прыгожая абліцоўка, асабліва выдатна бачная вечарам, пад ілюмінацыяй. Чарговым этапам, які павінен будзе пачаты, але не завершаны, будзе тунель пад пуцямі.

Яраслаў ЗЯЛІНСКІ: — Тое што мы ўважліва бачым, гэта аграмадны цывілізацыйны скачок Усходняй Польшчы ў рамках праграмы «Развой Усходняй Польшчы», якая з'яўляецца таксама праграмай Права і справядлівасці. Тыя мільёны выдзелены менавіта з гэтай праграмы. Будуюцца вялікія камунікацыйныя артэрыі, найважнейшая тут Rail Baltica, прагрэс набірае сілы — ездзім штораз хутчэй, штораз выгадней, у Варшаву і ў іншыя гарады, і далей. А чыгунка і дарогі вельмі патрэбныя, нягледзячы, што жывем у эпосе інтэрнэту, патрэбнае перамяшчэнне, будуюцца вялікія і малыя чыгуначныя лініі, забытыя рэвіталізуюцца. А вось гэты вакзал з'яўляецца візіткай горада і рэгіёна. І цяпер першае ўражанне ад прыезду ў Беласток будзе добрае, а нават выдатнае. І ўсе мы гэтаму вельмі рады.

Януш КАВАЛЬСКІ, дзяржсакратар у Міністэрстве дзяржаўных актываў: — Гэтая інвестыцыя з'яўляецца сімвалам праўлення Задзіночнай правіцы, гэта, як гаварыў прэм'ер Качынскі, вяртанне інфраструктурнай годнасці Усходняй Польшчы. Гэта сімвал Беластока, які будзе сваццю велічным прыкладам, велічны вакзал, адна з найбуйнейшых інвестыцый на Усходняй сцяне, архітэктурная жамчужына. Такі прыгожы горад як Беласток патрабуе сімвалаў і маем такі сімвал у выглядзе ўніверсітэта, а чарговым такім сімвалам будзе менавіта чыгуначны вакзал.

■ Абноўлена пачакальня

■ Цяперашні від з «Граеўскай» на «Пецярбургскую» чыгунку

Артур КАСІЦКІ: — Вельмі дзякую падляшскім парламентарыям, што можам сёння адкрываць гэты вакзал, гэта візітка Беластока і Падляшша. Гэта вялікі сімвал таго, што пры праўленні Задзіночанай правіцы няма ні Польшчы-А, ні Польшчы-Б. Відаць як змяняецца цяпер Польшча. За гэта міністрам і ўсяму ўраду хачу сардэчна падзякаваць. Таксама хачу падзякаваць чыгуначным уладам, што ўдалося здзейсніць такую складаную задачу. Вялікі паклон таксама выканаўцам і інвестару.

Пасля афіцыйных ляўдацый месца пакрапілі свяцонай вадой каталіцкі біскуп і праваслаўны бацюшка. А што было ў абед — не ведаю...

На мінулагоднім Усходнім эканамічным кангрэсе адзін з краёвых чыгуначных дырэктараў Арнальд Брэш абнародаваў, што Польшча атрымала з Еўрасаюза вялікія сродкі на чыгуначныя мэты. Зазначыў ён тады, што папярэдні ўрад не цяміў, што з тымі сродкамі рабіць, затое цяперашні ўрад знайшоў рашэнне як іх выкарыстаць. І сапраўды, беластоцкі вакзал, які быў цалкам нядаўна, бо ў 1989-2003 гадах грунтоўна мадэрнізаваны, змадэрнізавалі чарговы раз. Ці было гэта неабходна? На наступны дзень, едучы поездам, адзін чыгуначнік заявіў, што ўвалілі грошы ў балота...

Гэтую заяву можна аднесці і да цяперашняй крытычнай ацэнкі новай інвестыцыі, як і да пачаткаў дачыненняў Беластока з чыгункай. Бо цяперашні беластоцкі вакзал у пачатку 1860-х гадоў быў узведзены ў балоцістым месцы, дзе быў стаў ды раслі чараты і альшына. Было гэта за тадышнімі гарадскімі межамі. Цяпер гэта цяжка ўявіць, бо з ходам гадоў прастора вакол вакзала забудоўвалася і цяпер чыгуначны вакзал быццам перанёсся ў цэнтр Беластока.

Чыгуначную Варшаўска-Пецярбургскую лінію, якая завітала ў Беласток, пачалі будаваць у пачатку 1850-х гадоў. Збудавалі яе толькі з Пецярбурга ў Гатчына і спынілі, бо пачалася Крымская вайна. Пазней будова была ўзноўлена і ўся лінія была завершана ў 1862 годзе; да Беластока дацягнулі яе два гады раней, у 1860 годзе. У канцы таго года ў Беласток прыехаў першы паравоз, цягнучы за сабою некалькі вагонаў. Людзі збегліся паглядзець гэтае цуда. Беластачане былі перакананы, што паравоз прыводзіць у рух седзячы ў яго чэраве чорт, якога падганялі ўперад распальваючы агонь пад ягоным хвастом. Вакзальны будынак быў узведзены ў 1861 годзе. У чарговых дзесяцігоддзях, у ходзе войнаў, аб'ект быў разрушаны, але пасля адбудоўваны.

У пачатковым перыядзе, аж да канца XIX стагоддзя, не было раскладаў язды цягнікоў. Ездзілі яны як прыходзілася. На станцыі быў адмысловы звон, якога першы ўдар паведамляў пра набліжэнне поезда. Другі ўдар абвяшчаў з'яўленне цягніка на гарызонце, а трэці — пра прыезд на станцыю. Усё ж такі пасажыры падарожнічалі — у 1891 годзе па Варшаўска-Пецярбургскай чыгунцы праехалася амаль два з паловай мільёна пасажыраў.

Адзінаццаць гадоў пазней побач Беластока пралягла чарговая чыгунка — Берасцейска-Граеўская. Тут галоўнай станцыяй сталі Старасельцы. Але ў трох кіламетрах ад гэтай станцыі быў устаноўлены і прыпынак Беласток-Паўднёвы; сляды ад яго захаваліся да нашага часу ў выглядзе цэментных прыступкаў у пачакальню. Названая лінія была часткай большай транспартнай магістралі, якая злучала Каралевец з Адэсай, па якой адбываўся галоўным чынам грузавы транспарт — збожжа з Украіны вазілі ў балтыйскія парты. А ў 1886 годзе з Беластока пайшла чарговая чыгуначная лінія — у Баранавічы. Апошнюю лінію перасякла пасляваенная дзяржаўная граніца і транспарт па ёй нават быў на нейкі час спынены, а зараз ён такі кволенькі, па летніх суботах і нядзелях, а пуці зараслі прыродным багаццем; магчыма, што такі ж транспарт працуе і ў Польшчы-А...

Тэкст і фота
Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

ISSN 0546-1960 41